

Aba Fatubu (Genesi)

*Yaubada Ginauli Mahudo'idi ya Fatubudi
Aba Fatubu 1:1-31*

¹ Bwa'ibwa'ina yai, Yaubada galewa yo tano'ubu ya fatubudi.

² Tano'ubu mate afa'afana yo hige i poi'umai. Na kamumu mate ho'owa hewana ya fakou, yo Yaubada Yaluwana mate ho'owa hewana ya famohafu.

³ Habahim Yaubada iyen, “Haga mala ta fataumahata.” Yo fede ya taumahata.

⁴ Yaubada mala ya ita mate ya loholoho. Yo fede mala yo kamumu ya dailidi.

⁵ Mala hesana ya tole *lahai*, na kamumu hesana ya tole *i'ipa*. Maihala ya bulu, mate itete lahai bwa'ibwa'ina.*

⁶ Yaubada iyen, “Ho'owa aba dailina i taumahata, be ho'owa i daili luwagai.”

⁷ Yo fede, ho'owa hewa yai yo ubu yai Yaubada ya ginaulidi be sa lau hudo'i.

⁸ Bili daili hesana ya tole *Galewa*. Maihala ya bulu, mate itete lahai fafaluwagana.

⁹ Habahim Yaubada iyen, “Ho'owa galewa ubuna yai i falau esega ai tefa esega, na tanohi i taumahata.” Yo fede ya taumahata.

---

* **1:5** Hebelu edi lahai ena fatufatubu mate maimailafi yai. (Au italau Maleko 15:42-43)

¹⁰ Yaubada tanohi hesana ya tole *Tanohi*. Na ho'owa sa falau esega hesana ya tole *Gabogabo*. Yaubada ya itadi mate sa loholoho.

¹¹ Habahim Yaubada iyen, “Ai tanohi oyagi nene hudo'i - hudo'i yo hawahawa ti tala in'in, ti fuwa be ti lau li'e.” Yo fede, ginaulidi sa in.

¹² Oyagi nene hesa - hesa yo somo an'an sa in tanohi yai, ginaulidi Yaubada ya itadi mate sa loholoho.

¹³ I'ipa ya ofi, na hwalahwalala hesa mate itete lahai fafaihonana.

¹⁴ Yaubada iyen, “Mala ti sina ai galewa be lahai yo i'ipa ti dailidi. Maladi ni, adi paisowa mate lahai, bolima, hai'in yo haibe'u fafa'ilaladi.

¹⁵ Haba maladi sa sina lidi tanohi ai hewana.” Yo fede ya tubu.

¹⁶ Yaubada mala la'ila'idi luwaga ya ginaulidi. Maihala lahai ya ita watan na nawalahi mate i'ipa ya ita watan. Yo kipwala hinaga ya ginaulidi.

¹⁷ Maladi galewa yai ya toledi be tano'ubu sa sinai.

¹⁸ Lahai yo i'ipa sa tanuwagaidi, be kamumu yo lahai sa dailidi. Yaubada ya itadi mate sa loholoho.

¹⁹ Maihala ya bulu, mate itete lahai fafatina.

²⁰ Yaubada iyebom, “Suisui hudo'i - hudo'i, ho'owa ti gogo famohafu. Yo atai'a ti failofolofoidi be galewa ti famohafu.”

²¹ Yo fede Yaubada, gabogabo ginaulidi la'ila'idi, yo somo ho'owa yai mwahumwahulidi ya fatubudi. Atai'a nene hesa - hesa sa lofolofo galewa yai hinaga ya fatubudi. Ya itadi mate sa

loholoho.

²² Ya faloholohodi, na iyen, “Au talu fanafanatu be gabogabo yo tanohi au famohafudi.”

²³ Maihala ya bulu mate itete lahai fafaligigina.

²⁴ Yaubada iyen, “Tanohi ginaulidi mwahumwahulidi nene hudo'i - hudo'i ti tubu: suisui manamanasadi, yekoyekodi, kanekanenedi yo kamokomodaladi.” Yo fede, somo Yaubada ya libaedi sa tubu.

²⁵ Yaubada suisui te ya ginaulidi, na ya itadi mate sa loholoho.

²⁶ Habahim, Yaubada iyen, “Taumoho ta ginauli doha ita. Haba tano'ubu mahudo'ina: gabogabo hamadi, yada atai'adi, yosiyosi, suisui kanekanenedi yo kamokomodaladi ya tanuwagaidi.”

²⁷ Yo fede Yaubada, ena liba yai taumoho yo waihin, nenedi doha In, ya fatubudi,

²⁸ Habahim ya faloholohodi, na iyen, “Au talu fanafanatu, be nanatumiu tanohi mahudo'ina ti miyai yo ti tanuwagai. Gabogabo hamadi, yada atai'adi yo ginauli mwahumwahulidi tanohi yai tigatigadi yo kanekanekenedi haba ami ita watanidi hinaga.”

²⁹ Habahim iyen, “Ginauli ini'inidi fafali'edi mahudo'idi tanohi mahudo'ina yai yo oyagi fuwafuwadi tumatumadi mahudo'idi hinaga E felemiu, ami an'an.

³⁰ Suisui, atai'a yo ginauli tanohi yai kanekanenedi yo kamokomodaladi ginauli in'indi E feledi, adi an'an.” Yo fede, sa tubu.

³¹ Ginauli mahudo'idi Yaubada ya fatubudi ya itadi, mate sa loholoho wananaha! Maihala

ya bulu, mate itete lahai fafaligigi esegana.

2

¹ Yo fede, galewa yo tanohi yo ginauli mahudo'idi, mate Yaubada ya ginauli fa'ofidi.

²⁻³ Lahai fafaligigi luwagana yai Yaubada ana paisowa ya fa'ofi, be lahaina ya kawa loholoho'en yo ya fatabu. Habahim ya anyawasi.

⁴ Itete sidohana tano'ubu ena ginaginaulina.

Gabu Iden Nu'unai

Aba Fatubu 2:4-25

Fuyana GUYAU Yaubada tano'ubu yo galewa ya ginaulidi mate,

⁵ hige somo la'i i in tanohi yai, pa'ana hola hige i fa'usa, yo hige sai la'i gabu i paisowai.

⁶ Na yomayoman yai ho'owa ya kalamahano be tanohi ya fa'wau.

⁷ Habahim afusa ya abi tanohi yai na taumoho ya falasa. Ya yahafuwa lau hisuna yai be taumohona ya adidili yo ya mwahiu.*

⁸ Maihala ena aba kepama yai gabu ya ginauli Iden yai. Habahim taumoho ya falasa, amainiya ya tole.

⁹ Oyagi nene hudo'i - hudo'i ya ginaulidi be sa in. Ita'itadi sa loholoho na an'andi olidi. *Mwahuli oyagina* mate gabu ati'atipuna yai yo oyagi hesa hesana *loholoho yo heyaya aba ita lobahidi* hinaga amainiya. *(Aba Fatubu 3:22)*

---

* **2:7** Taumoho Hebelu alinadi yai mate Adam na ata'atahina doha adamah. Alinadi yai adamah aniyona, nuwana doha tanohi.

10 Yomayoman ya didi lidi Iden, be gabuna ya faho'owa. Ho'owa gwaluna yai ya sa'a, be sa'ana oulina fati.

11 Sa'a bwa'ibwa'ina mate hesana Pison mate Hawila nu'una ya didi fata'i'ili, na gole amainiya.

12 (Gole wananaha, ma'i panepanena fisafisadi yo ume'ehu namanamalidi amainiya sa lobahidi).†

13 Sa'a fafaluwagana mate hesana Gihon ya didi lau Kusi Nu'una yai.

14 Sa'a fafaihonana hesana Tigilesi mate Asiliya tefa saisaina yai ya didi lau. Na fafatina mate hesana Ifeleti.

15 Habahim taumohona ya lawen Iden. Gabuna yai ya tole be ya ita watan yo ya paisowai.

16 Na ya falaugagayo, iyen,

Oyagi mahudo'idi gabu yai te, uludi gonowana wa andi.

17 *Loholoho yo heyaya aba ita lobahidi oyagina uluna, tabu u an, Ibe uluna wa an, haba wa pe'i.*

18 GUYAU hinaga iyen,

Taumoho iyabona hige i loholoho. Haba ana sagu yo tau saguhina dudulaina E ginauli.

19-20 Be atai'a, yosiyosi yo suisui yekoyekodi tanohi yai ya falasadi. Habahim ya lawedi Adam lisina, na hesa somo ya tole, mate, logena.

In moho hige la'i, gonowana i saguhi.

---

† 2:12 Alina Hebelu yai *bdellium* mate ginauli hesa lutuna sa ginauli ya famala ma'i panepanena, na onikisi mate ume'ehu namanamalina.

²¹ Yo fede, taumoho ni ya lau fa'eno. Habahim, oitalina esega ya abifahi, na omatana ya fasusu buluhi.

²² Oitalina yai waihin ya ginauli, be ya lawen Adam lisina.

²³ Adam iyen,
 Yee-, matabahim doga nenena doha yau, itete yau siyadagu,
 taugu yai sa kamfahi yo fisihogu tefana. Haba hesana E tole *waihin*,
 pa'ana taumoho oitalina yo fisihona yai GUYAU ya ginauli.‡

²⁴ Logena, taumoho haba tinana yo tamana ya lau afuledi, na ma lahuna sa miya esega, be sa famala esega.

²⁵ Taumoho yo waihin ma tau afa'afadi, in moho, hige ti taumayamaya.

3

Heyaheyaya ena Aba Fatubu

Aba Fatubu 3:1-13

¹ GUYAU Yaubada suisui yekoyekodi ya ginaulidi, na ganahewana yai mate weso lau bwalabwala yai ya sonoga wananaha, habahim suisui hahaisa.

Weso ya libalau waihin lisina iyen,
 Oyagi gabu yai ni wananaha Yaubada ya falibamiu, “Tabu uludi au anidi?”

² Waihin ya libalau weso lisina iyen,

---

‡ **2:23** Adam, Iwa hesana ya tole. *Waihin. Waihin Hebelu alinadi yai mate is-shah. Na is-shah aniyona mate taumoho lebena yai ya abifahi.*

Gonowana gabu yai oyagi uludi 'e anidi.

³ In moho, Yaubada iyen,

Oyagi gabu atipuna yai, tabu au an yo tabu
au eli'ina, do'ata haba ami pe'i.

⁴ Weso ya libalau waihin lebena iyen,

Ya bwala! Ibege au pe'i.

⁵ Yaubada ya sibai mate yena oyagi ni uluna
ami an, matamiu haba sa lahalahai, yo umi haba
doha Yaubada, be heyaya yo loholoho ami
sibaidi.

⁶ Oyagi uluna waihin ya ita mate ya

fagado lelelehi, be iyen,

Yena E an, haba E sonoga.

Yo fede uluna ya losi be tefana ya an, na lahuna
ana, tefana ya felen be ya an hinaga.

⁷ Oyagi uluna tefana sa an, mate nuwadi sa
taso'e be sa nuwatuhu lobahi iti ma tau afa'afadi,
yo fede oyagi doha kuhou mate lugudi sa
hino'idi, be sa li'odi.*

⁸ Hwaya ya biga, na gabu yai GUYAU Yaubada
ya laolaoma, ahena daguguna taumoho ni ma
lahuna sa atahi, yo fede oyagi fatau bulubuluhidi
yai sa alasimo.

⁹ Na GUYAU Yaubada ya yogalau taumoho
lebena, iyen,

Um somo yai?

¹⁰ Alinana ya fafuyo iyen,

---

* **3:7** Edi nu'u yai, kuhou lugudi begana sa la'i, doha unuli lugudi.

Gabu yai ahem daguguna E atahi, na E
'wasabu, pa'ana yau ma tau afa'afagu yo fede E
alasimo.

¹¹ Yaubada ya fati'o, iyen,
Sai ya falibam ma tau afa'afam? Oyagi uluna
E laugagayo'en, ha'a wa an?

¹² Taumoho iyen,
Waihin wa tole ma'egu, in, oyagina uluna ya
felegu be E an.

¹³ Yo fede GUYAU Yaubada ya libalau waihin
lisina iyen,
Somo wa ginauli?

Waihin iyen,
Weso ya bwalaigu be oyagi uluna E an.

Heyaya yo Ankamkamna

Aba Fatubu 3:14-21

¹⁴ Habahim, GUYAU Yaubada ya libalau weso
lisina iyen,

Pa'ana laulau ni wa ginauli,
kaumanana ya laowa hewam yai.
Suisui manamanasadi yo yekoyekodi
ganahewadi yai
um haba heyaya la'ila'i wa fahoina.
Haba ai bogam wa felifeli.
Am kalahe, haba ma afusana wa an esegahi,
fuya ou'ouli.

¹⁵ Um yo waihin yo ami hiti mulita haba ami
fawaiyunu.
In haba kulum ya bwa'i golugolu,

Na um haba ahe geduna wa nali.†

16 GUYAU ya libalau waihin lisina iyen,
Em fanatu yai haba kamkamna la'ila'i wa
fahoina.
Kamkamna yai, haba nanatum wa yosidi.
Em gadosisi haba ya ota esegahi lahum lisina
yai
be in haba am tanuwaga.

17-18 Hinaga ya libalau Adam lisina iyen,
Oyagi uluna E falaugagayo'en mate tabu u
an!

In moho, lahum alinana wa lau watan be uluna
wa an.

Debam yai tanohi E kaumananaen.
Gabu yai haba hawa nulinulidi sa tala in'in,
na haba wa ankamkamna,
be kalahe wa lobahi,
yo somo iyabodi sa in hinaga, am kalahe.

19 Haba wa an muyahasa
yo wa paisowa adidili
be kalahe wa lobahi, ya lau ee-,
ai muli haba wa pe'i, wa fuyo tanohi.
Pa'ana tanohi yai E falasam.
Um afusa, be yena wa pe'i haba wa famala
afusa.

20 Adam lahuna hesana ya tole, Iwa pa'ana in
tau mwahumwahuli tinadi.‡

21 Habahim edi kaleko suisui 'wapidi yai GUYAU
Yaubada ya ginaulidi, be ya fali'odi.

---

† 3:15 Ite mate Yaubada ena liba fasunuma bwa'ibwa'ina. (Au ita'ita lau: Isaiya 53:10 yo Loma 16:20) ‡ 3:20 Hebelu alinadi yai Iwa ata'atahina doha mwahuli.

*Adam yo Iwa, GUYAU ya We'aidi Iden Gabuna yai
Aba Fatubu 3:22-24*

²² Habahim, GUYAU Yaubada iyen,
Dodoga te sa famala doha Ita, pa'ana
loholoho yo heyaya ha'a sa siba'idi. Tabu
nimadi ti lolon be mwahuli oyagina uluna ti
abi be ti an. Do'ata, haba sa miya ee-, hige
anadan. *(Aba Fatubu 2:9)*

²³ Yo fede GUYAU Yaubada ya we'aidi Iden
Gabuna yai. Tanohi lisina yai ya falasadi, mate
lisina yai, hinaga adi sa uma.

²⁴ Yaubada, gabu yai ya lau we'aidi, mulina yai
gabu tefa saisaina yai, anelu ya toledi, hesadi
Selubim. Baineti ya ala balabalelem hinaga ya
tole ya ta'ita'i'ili asi'asi tefa ou'ouli yai, be
mwahuli oyagina eda'edana ya gudu.

4

*Kaina yo Abela
Aba Fatubu 4:1-12*

¹ Adam ma lahuna Iwa sa eno bili, yo fede Iwa
ya boga be natuna Kaina ya yosi. Na ya liba iyen,
GUYAU ena faisagusagu yai natugu taumoho
E yosi.*

² Muliyai natuna hesa hesana Abela ya yosi.
Fuyanna sa lala'i, Abela mate yosiyosi tau
ita'ita watanidi, na Kaina mate gabu tau
paipaisowa.

---

* **4:1** Alina Hebelu yai, daguguna doha: GUYAU ya feledi be ya tubu.

³ Fuya hesa Kaina kalahe ya umahidi, an'andi ya abidi ya lau GUYAU ya felen ena antalasam.

⁴ Abela hinaga sipi natuna halahala fwauna tubu lohohona ya wunui be tefana ya lau GUYAU ya felen, ena antalasam. GUYAU Abela ya ita faloholoho yo ena antalasam hinaga. (*Hebelu 11:4*)

⁵ In moho Kaina ena antalasam GUYAU hige i ita faloholoho. Yo fede Kaina ya manabala be ya dulu.

⁶ Habahim GUYAU ya libalau Kaina lisina iyen, Pa'ana somo be wa manabala? Sidohana be wa duludulu?

⁷ Ibe wa sibai somo wa ginauli ya lohohoho, haba wa kwade. Na pa'ana heyaya wa ginauli, heyaheyaya ha'a em eda'eda ya dulu tawan be ya tanuwagaim. In moho bena wa anfalen.

⁸ Habahim Kaina tasina Abela ya faliba iyen, Te lau, te laulau tiga.

Fuyana sa laulau tiga Kaina tasina ya tohai be ya wunui.

⁹ Habahim GUYAU ya libalau Kaina lisina iyen, Hidam Abela somo yai?

Alinana Kaina ya bui iyen, Hige ya sibai. Yau hige hidagu ya ita'ita watan.

¹⁰ GUYAU iyen, Somo wa ginauli? Tasim 'wasinana tanohi yai ya yogayoga hasaema lisigu.

¹¹ Aho ite E kaumananaem. E duwim nu'u yai te. Hidam 'wasinana ya tabuliwa, ita'itana

doha tanohi te mo'ana i taso'e be 'wasinana i tofi, fuyana wa lau funuhi.

¹² Yena ai tanohina ni wa paisowa, gabuna ibege an'anna. Um haba tau laulau gaibu ai tano'ubu.

Seti yo Inosi

Aba Fatubu 4:25-26

²⁵ Adam ma lahuna Iwa sa eno bili fuyo, natudi taumoho, na hesana sa tole: Seti.

Iwa iyen,

Yaubada ya ainauya fuyo'igu. Natugu Abela falau damahina, fuyanna hidana ya wunui.†

²⁶ Seti hinaga natuna taumoho. Hesana ya tole: Inosi. Fuyanna yai mate dodoga sa fatubu GUYAU hesana sa fadebasae.

6

Utufi La'ila'i

Aba Fatubu 6:5-22

⁵ Dodoga tano'ubu yai GUYAU ya itadi mate fuya ou'ouli edi laulau yo edi nuwanuwatuhu sa heyaya wananaha,

⁶ be GUYAU ya fatalapili lau dodoga ya ginaulidi tano'ubu yai, be nuwana ya heyaya.*

⁷ Yo fede GUYAU ya liba iyen,

Ginauli somo mahudo'idi E ginaulidi tano'ubu yai haba E abifahidi. Pa'ana dodoga nuwagu sa faheyaya.

---

† **4:25** Alina Hebelu yai *Seti anyona doha ainauya*. * **6:6** In moho, fuyana GUYAU tano'ubu ginaulidi mahudo'idi ya ginaulidi, nuwana mate ya amna wananaha, Au ita'ita lau Aba Fatubu peina 1.

8 In moho GUYAU Nowa ya ita faloholoho.

9-10 Itete Nowa dedena:

Nanatuna faihona hesadi mate, Sem, Ham yo Diyapeti. Nowa ena fuya yai mate hige ena lau pono hesa. Yaubada moho ya famuli watan.

11 Dodoga mahudo'idi mate Yaubada matana yai heyaya sa laulau ginauli be heyahayaya wa ya tadada.

12 Nu'u mahudo'ina Yaubada ya ita mate heyaya ya famohafu yo dodoga laulau heyahayayadi sa miyamiya'edi.

13 Yo fede Yaubada ya libalau Nowa lisina iyen,

Pa'ana debadi yai tano'ubu mahudo'ina heyahayaya ya mohafu, Yau haba dodoga adi sigasiga E tole yo nu'u mahudo'ina haba E faheyaya hinaga.

14 Em waga u ginauli ai oyagi loholohodi. Bilidi u ginaulidi na ganahewa yo ganamuli koluta'a u toledi.†

15 Wagana u ginauli doha ite: lofana 137 mita, magagana 22 mita, na hewana 14 mita.

16 Solasolana u tole lumalumana ai ubuna a'awana doha 45 sentimita yo hiti faihona u toledi, na eda'edana ai sadai u tole.

17 Haba diboli utu'utu E fatamaliyawa ai tanohi, be ginauli mwahumwahulidi mahudo'idi haba ya faheyayadi. Ginauli be sa pe'i.

18 In moho yali haba E ginauli ai lisim. Um, lahum yo nanatum ma lalahudi haba ami luhu waga ganahewana.

---

† 6:14 Koluta'a aniyona mate “coal tar.”

19-20 Yosiyosi, suisui kamokamodaladi yo atai'a tinabawa yo tamo'ana nene hesa - hesa u abidi be haba sa mwahumwahuli.

21 Kalahe hesa - hesa gonowana sa an, u abidi, tefana suisui adi na tefana ami, mate u pei gogondi.

22 Yo fede somo Yaubada ya fatalaha mate Nowa ya ginauli watanidi.

7

Diboli utu'utu ya Fatubu

Aba Fatubu 7:1-5

1 Habahim Yaubada ya libalau Nowa lisina iyen,

Ma lahum, yo nanatumiu, ma lalahudi, au luhulau waga ganahewana, pa'ana E ita mate hiti tano'ubu yai te, um ibom wa dudulai.

2 Yosiyosi an'an faligigi luwaga ma lalahudi yo suisui dabudabu ma lalahudi u lawedi.*

3 Yo atai'a faligigi luwaga, nene hesa - hesa, ma lalahudi, u lawedi hinaga. Be haba sa mwahumwahuli ai tano'ubu.

4 Lahai faligigi luwaga mulidi yai haba tano'ubu E fa'usa ee-, lahai 40 yo maihona 40, be ginauli mwahumwahulidi mahudo'idi ha'a E ginaulidi haba E kamfahidi.

5 Yo fede GUYAU somo ya fatalaha mate ya ginauli watanidi.

6 Fuyana Nowa ena bolima 600 mate diboli utu'utu ya laoma tano'ubu yai.

---

* 7:2 Uli'uli hahaisa sa uli faligigi luwaga mohu.

⁷ Nowa, lahuna, afa nanatuna yo lalahudi, diboli utu'utu sa gelaen be sa luhu waga yai.

⁸ Suisui luwaga - luwaga an'an yo dabudabudi, atai'a yo suisui mahudo'idi tigatigadi,

⁹ tamo'anadi yo tinabawadi, sa laoma Nowa lisina be waga yai sa luhu doha Yaubada ha'a Nowa ya faliba.

¹⁰ Lahai faligigi luwaga mulidi yai diboli utu'utu ya laoma tano'ubu.

¹⁷ Lahai 40 utufi hola ya laolaoma tano'ubu yai na ho'owa sa siu be waga ya pouli.

²³ Ginauli mwahumwahulidi mahudo'idi tano'ubu yai: dodoga, suisui, ginauli kamokamodaladi yo atai'a mate GUYAU ya abifahidi. Nowa yo safalumadi waga ganahewana yai mate sa mwahuli.

Fuya lofalofa mulina yai diboli utu'utu ya ofi na tanohi ya pitali.

8

¹⁵ Yaubada Nowa ya faliba iyen,

¹⁶ Ma lahum, nanatumiu yo afa lalahudi ai waga au kalamahano.

¹⁷ Suisui, atai'a, yo suisui kamokomadaladi mahudo'idi au lawedi ganamuli. Haba sa talu fafanatu be tano'ubu mahudo'ina sa famohafu.

¹⁸ Yo fede Nowa ma lahuna yo nanatuna ma lalahudi waga sa lau afulen, na sa tulube'u.

¹⁹ Suisui, atai'a yo suisui kamokamodaladi mahudo'idi waga sa lau afulen, na sa tulube'u hinaga.

²⁰ Habahim Nowa antalasam katakatanna ya ginauli, na suisui yo atai'a an'andi ya abidi be ya gabudi. Ena antalasam ya lau Yaubada lisina.

²¹ GUYAU Antalasam panena lohohona ya atahi, na nuwana yai iyen,

Dodoga ma kiki'inadi ya laoma ee-, sa lala'i edi nuwatuhu mate, heyaya haba sa ginaginauli. In moho tanohi ibege ya kaumananaen fuyoi.

Ginauli mwahumwahulidi ha'a E ginaulidi, ibege ya faheyaya fuyo'idi.

²² Uma fuyana yo falolo fuyana, gogoma yo gigibwali, hai'in yo haibe'u, lahai yo i'ipa, ibege ti ofi, yo tano'ubu ya miya esegahi, ya lau ee-, fuya hige ana siga.

9

Yaubada ena Yali Nowa Lisina yai

Aba Fatubu 9:1-15

¹ Yaubada ena lohohona Nowa ma afa nanatuna ya feledi. Ya libalau lisidi iyen,

Au talu fananatu be tano'ubu au famohafu.

² Suisui, atai'a, suisui kamokomodoladi yo hama haba sa miyamiya na sa 'wasa'wasabuwemiu. Haba gigibwali E felemiu be nimamiu yai ami ita watanidi.

³ Fuwafuwa yo ginauli mahudo'idi E felemiu te, au andi.

⁴ Na tabu fisiho ma 'wasi'wasinana au an, pa'ana mwahuli mate 'wasina yai.

⁵ 'Wasinamiu haba E fatala doha ite: Yena suisui hesa doga ya wunui, suisui ni haba sa lau funuhi hinaga. Na yena doga hesa, doga ya wunui, haba ami lau funuhi pa'ana 'wasinana mate mwahuli pwalana.

⁶ Yaubada dodoga ya ginauli doha In.
be yena sai doga ya wunui,
dogana haba sa wunui hinaga.

⁷ Na umi, au talu fanafanatu yo au tadada be tanohi mahudo'ina au famohafu.

⁸ Yaubada ya libalau Nowa ma afa nanatuna lisidi iyen,

⁹ Yau aho ite egu yali E ginauli lisimiu yai yo laulauwewemiu matamiu yai,

¹⁰ yo ginauli mwahumwahulidi mahudo'idi maidamiu waga yai ami kalamahano.

¹¹ E ginauli lisimiu yai mate ginauli mwahumwahulidi mahudo'idi yo tanohi ibege utufi i faheyaya fuyo'idi.

¹² Yau yo umi yo ginauli mwahumwahulidi mahudo'idi, ma'emiu yali fafa'ilalana te ginauli. Yali te hiti mahudo'ina matamiu yai enehedi hinaga.

¹³ Yau haba ai yada 'wasina'ubo E tole, yali fafa'ilalana, Yau yo tanohi lisimiu yai.

¹⁴ Yena yada tanohi sa fakou, na 'wasina'ubo ya taumahata,

¹⁵ haba egu yali E nuwanuwatuhui, Yau yo um lisida yai, yo ginauli mwahumwahulidi mahudo'idi hinaga lisidi yai. Ibege ginauli mwahumwahulidi mahudo'idi utufi i faheyaya fuyo'idi.

11

Luma La'ila'i Fafahitina Babela yai *Aba Fatubu 11:1-9*

¹ Bwa'ibwa'ina, dodoga mahudo'idi tano'ubu yai mate alina esega sa fapaisowa.

² Tefa saisai yai sa aulaha sa laoma ee-, sa mahano Babela Gonna yai sa miya.*

³ Sa faliba fuyo'idi tiyen,

Au laoma! Haba bwadagowa te abi be te gabu fapo'idi.

Be luma edi aba ginaulina mate ginaulidi sa fanonohaidi.

⁴ Na tiyen,

Matabahim, haba duhu balabalamumu hesa te ginauli yo luma hesa la'ila'i na hewa lofalofana te ginauli ya hasai ee-, galewa. Haba sa no'ono'o'eda be tabu ta failaulauwida.

⁵ Habahim Yaubada ya lidima be duhu balabalamumu yo luma hewa lofalofa dodoga sa ginauli, ya ita,

⁶ be iyen,

Itete mate boga esega yo alina esega yai sa libaliba, yo itete mate fatufatubu moho. Mulina yai sa fanuha somo sa nuwatuhui bena sa ginauli, haba sa ginauli.

⁷ Haga ta lidi be edi alina ta bui, be tabu alinadi ti atahi lobahi fuyoi.

---

* **11:2** *Babela Gonna* buka haisa yai sa uli *Saina Gonna*, na haisa sa uli *Babilon Gonna*.

⁸ Yo fede Yaubada ya fadabalaladi, be sa lau tano'ubu tefa hesa - hesa yai, na duhu balabalamumu ginaulina, sa fatautau.

⁹ Duhu balabalamumuna, hesana sa tole: Babela, pa'ana amainiya Yaubada dodoga mahudo'idi edi alina ya buidi, na sa failaulauwidi be sa lau tano'ubu tefa haisa yai.†

Boliman ya lofa habahim Nowa natuna Sem laulauwewena ganahewana yai Abelaham sa yosi.

*Tela Laulauwewena
Aba Fatubu 11:27-32*

²⁷ Itete Tela laulauwewena: Abelam, Nahola, yo Halan. Tamadi mate Tela. Lota mate, tamana Halan.

²⁸ Fuyanna Halan, Ula Nu'una yai Kaladiya ganahewana yai, ya pe'i mate tamana hola ya miyamiya.

²⁹ Abelam mate lahuna Salaiya, na Nahola lahuna Milika. Halan natuna mate Milika yo Isika.

³⁰ Salaiya mate ya agali.

³¹ Tela natuna Abelam, wahana Halan natuna Lota, yo botiyana Salaiya, Abelam natuna, mate mahudo'idi Kaladiya dodogadi edi nu'u Ula yai sa aulaha bena sa lau Kanana. In moho, sa lau ee-, Halan nu'una yai amainiya sa miya. Na hige ti abi mahano Kanana yai.

³² Tela ena bolima 205 habahim ya pe'i Halan Nu'una yai.

---

† **11:9** Hebelu alinadi yai, *Babela aniyona mate fanuwa ponopono.*

12

*Yaubada Abelam ya Yogai bena ya Lau Idipi
Nu'una*

Aba Fatubu 12:1-7

¹ GUYAU ya libalau Abelam lisina, iyen,
Em nu'u, em dodoga yo tamam ena luma
dodogadi u lau afuledi na u lau tanohi haba E
fa'itam ainiya.

² Egu gigibwali yai haba laulauwewem nu'u
lala'i sa fatubudi,
yo egu faloholoho haba ai lisim, na hesam haba E
fala'i,
na um haba wa famala dodoga edi loholoho.

³ Yena sai ya kawa loholoho'em,
mate Yau hinaga haba E kawa loholoho'en,
na sai ya kaumananaem haba E
kaumananaen.
Debam yai egu loholoho haba ya talu dodoga
mahudo'idi tano'ubu yai ai lisidi.

⁴ Yo fede, GUYAU alinana Abelam ya lau watan
be ma'ena Lota sa lau. Fuyana Halan sa lau afulen
mate Abelam ena bolima 75.

⁵ Abelam lahuna yo madiyahana Lota ya foyahidi.
Ena ginauli, yosiyosi, yo ena dodoga Halan
nu'una yai ya lawe gogonidi. Na sa lau Kanana
tanohina, be sa mahano amainiya.

⁶ Abelam tanohina ya tafo dadai, ya lau ee-,
oyagi la'ila'i hesa Sekem nu'una yai hesana Mole,
amainiya ana sigasiga. Fuyana yai Kanana
dodogadi amainiya sa miyamiya.

⁷ GUYAU ya taumahata Abelam lisina yai, na
iyen,

Tanohi te haba laulauwewem E feledi.

13

Abelam yo Lota sa Faitamo daili

Aba Fatubu 13:1-13

¹ Abelam ma lahuna Idipi yai sa aulaha be sa lau Negebi. Edi ginauli yo yosiyosi mahudo'idi sa lawe esegahidi yo fede, Lota ya lau watanidi.

² Abelam ya fagogo wananaha; ena bulumakau, sipi, siluba yo gole sa ouli wananaha.

³ Negebi yai ya lau nu'u hesa - hesa yai ee-, ya mahano lau edi aba pei palai bwa'ibwa'ina yai, Beteli yo Ai ati'atipudi yai;

⁴ be somo yai katakatan ena aba ginauli bwa'iyena yai, amainiya Abelam ya lau'u'ula lau GUYAU lisina.

⁵ Fuyana Lota Abelam ya laulau watan, in hinaga ena sipi, bulumakau, yo palai.

⁶ In moho, tanohina yai, yosiyosi adi ban hige i la'i, be hige gonowana ti miya esega.

⁷ Yo fede, Abelam ena yosiyosi tau ita watanidi yo Lota ena yosiyosi tau ita watanidi sa faibayaho. Fuyana yai mate Kanana yo Pelesi dodogadi hinaga nu'una yai ni sa miyamiya.

⁸ Yo fede, Abelam ya libalau Lota lisina iyen, Tabu um yo yau e em yosiyosi tau ita watanidi yo yau egu ma afa haidada ta faibayaho, pa'ana um mate efagu.

⁹ Tanohi hola mahudo'ina - ta faitamodaili; yena wa lau tefa seuseuli, yau haba E lau tefa siba, na yena wa lau tefa siba haba yau E lau tefa seuseuli.

¹⁰ Lota ya ita'ita lau, Diyodan gonna ya lau ee-, Sowa, mahudo'ina ya ita, mate ho'owa sa ouli doha GUYAU ena gabu Iden yai yo doha Idipi tanohina. (Fuyana yai mate GUYAU hola hige Sodom yo Gomola i lau kwayaidi).

¹¹ Amainiya sa faitamo daili. Lota Diyodan gonna ya fasinabo be ya aulaha ya lau maihala ena aba tala hitima yai.

¹² Abelam ya gogo Kanana nu'una yai, na Lota mate taon ati'atipudi yai ya gogo, Diyodan gonna yai. Ena palai ya fa'obiyo Sodom sadaina yai.

¹³ Fuyana yai Sodom dodogadi sa nuwatuhu lau wata be heyaya sa laulau ginauli GUYAU matana yai.

Abelam, Hebelon yai ya Gogo
Aba Fatubu 13:14-18

¹⁴ Lota ha'a ya lau na mulina yai GUYAU ya libalau Abelam lisina, iyen,

Em aba obi'obiyo yai matam u falaba hitin be u ita'ita leu, u ita'ita sai, u ita'ita hasa yo u ita'ita lidi;

¹⁵ tanohi mahudo'ina wa ita mate haba laulauwewem ai'edi E duwai.

¹⁶ Yau haba laulauwewem boludi E felem doha fufu'a, be yena sai gonowana fufu'a ya fatili, mate laulauwewem haba gonowana ya fatilidi.

¹⁷ U lau tanohina u tafo dadai pa'ana haba E felem.

¹⁸ Yo fede, Abelam ena palai ya fa'aulaha bodaidi ya lau Hebelon yai be oyagi la'ila'i Mamale, sadaina yai ya gogo. Amainiya antalagam aba gabuna katakatanna ya ginauli.

Sodom yai Lota hola ma miyamiyayana na nu'u ni edi tau hiyala sa laoma be Sodom yo taonna hahaisa amainiya, sa duhu mahano'idi. Abelam ma'ena tatau, Sodom edi tau hiyala sa lei hafihafitidi.

14

Abelam, Lota ya Fofofahi

Aba Fatubu 14:11-16

¹¹ Kin fati mate Sodom yo Gomola yai ginauli yo kalahe sa gelaedi na sa lau.

¹² Abelam madiyana Lota mate, Sodom yai ya miyamiya, yo fede sa aulen yo ena ginauli mahudo'idi sa abidi.

¹³ In moho, doga hesa ya gela be ya lau sulu Hebelu dogana, Abelam ena ya liba. In mate Mamale ena oyagi la'ila'idi sadaidi yai ya miyamiya. Mamale ena sulu Amoli. Haihaidana mate Esikoli yo Ane. Iti mahudo'idi mate ma'edi Abelam adi sana.

¹⁴ Abelam wasa ya atahiyen mate madiyana Lota sa tohai, yo fede, ena tau hiyala dodogadi ena tau paisowa nanatudi 318 ya yoga gogonidima, be ba'iba'isa fati sa we'a dudu lidi ee-, Dan duhu la'ina yai.

¹⁵ Amainiya ena tau hiyala ya pei daili, na i'ipana adi waiyunu sa laufidi be sa an fadabalalaidi na sa we'aidi ee-, Hoba, Damaseko tefa lidilidina yai.

¹⁶ Ginauli somo adi waiyunu sa abidi mate sa fafuyodi. Madiyana Lota yo ena ginauli mahudo'idi, wawahin yo dodoga haisa hiyala yai sa gelaedi mate sa fafuyodi hinaga.

*Melekisideki Abelam ena Faloholoho ya Felen
Aba Fatubu 14:17-24*

¹⁷ Abelam ma'ena Kedolama yo baba'isa haisa ma afa haidana sa hiyala be ya lei hafihafitidi habahim Sodom edi ba'isa ya lau be ya failobahi Sawe gonna yai (hesana hesa, “Ba'isa ena Gon.”)

¹⁸ Habahim, Salem edi ba'isa, Melekisideki, fwalawa yo wain ya abidi, be ya lawedi Abelam lisina. In mate Yaubada Hewa Wananaha ena tau antalasang.

¹⁹ Melekisideki ena faloholoho Abelam ya felen, na iyen,

Yaubada Hewa Wananaha, Galewa yo Tano'ubu Tau Ginaulina haba ena loholoho ya fatalu ai lisim.

²⁰ Hewa Wananaha Yaubadana te fadebasae pa'ana am waiyunu ya lei hafihafitidi.

Ginauli somo - somo Abelam ya abidi, ya daili be pei safuhudohudo'i, na habahim pei esega ya abi be Melekisideki ya felen.

²¹ Sodom edi ba'isa ya libalau Abelam lisina, iyen,

Ginauli mahudo'idi u abidi na egu dodoga moho, u fele fafuyogu.

²² In moho Abelam ya libalau Sodom edi kin lisina, iyen,

Yaubada ya Hasai Wananaha GUYAUNA, Galewa yo Tano'ubu Tau Ginaulidi, hesana yai E angwala mate,

²³ ibege somo hesa kiukiu doha kaleko bodibodi mahinadi e sendolo au'audi lisim yai ya

abi. Do'ata uwen, “Abelam E fagogo be aho te, in doga.”

²⁴ Somo egu dodoga ha'a sa an, mate logena. In moho, tau saguhigu faihona: Ane, Esiko yo Mamale mate edi u soi.

15

Yaubada ena Yali Abelam Lisina yai

Aba Fatubu 15:1-21

¹ Muli yai habahim, Yaubada eno suwai yai ya libalau Abelam lisina, iyen,

Tabu u 'wasabu, Yau haba E bobodiyem, yo maisam haba ya la'i.

² Na Abelam iyen,

Aee-, Yaubada Hewa Wananaha GUYAUNA, hola hige natugu na somo haba wa felegu? Yena E pe'i, egu tau paisowa Damaseko dogana, Eliyesi mate, doha natugu be haba egu ginauli mahudo'idi ya abidi!

³ Na Abelam ya liba fuyo, iyen,

Um hige natugu la'i u felegu. Lisina yai egu tau paisowa haba egu ginauli mahudo'idi ya abidi.

⁴ GUYAU ya libalau Abelam lebena iyen,

Taumoho te, ibege em ginauli i abidi, pa'ana natum haba E felem be em ginauli mahudo'idi haba ai'ena.

⁵ Habahim kamumu yai, Yaubada, Abelam ya lawen ena palai ganamuli yai, be ya faliba, iyen,

U ita'ita hasa galewa, be kipwala u itadi haba gonowam wa fatilidi?

Um laulauwewem haba sa ouli wananaha doha kipwala.

⁶ Abelam, Yaubada ya kawawananaha'en, yo fede, Yaubada Abelam ya ita fadudulai.

¹² Maihala ya bulubulu, Abelam matana ya eno'eno, be ya eno wafu. Ma'esega, na kamumu lubilubi fatau 'wasa'wasabuna ya fakou hafihafiti.

¹³ Habahim GUYAU ya libalau Abelam lisina, iyen,

Wa siba mate, am hiti mulita haba ai nu'u hesa sa miya ta'ota'owawa. Haba sa fahisu faheyayadi doha fayofayo tau abidi ya lau ee-, bolima 400.

¹⁴ In moho, tau lau fayofayodi haba E fakamkamnadi mulina yai, haba nu'u ni ginaulidi sa abidi be sa lau afulen.

¹⁵ Haba wa miya gwaugwau ee-, wa tautaula'i wananaha, habahim wa pe'i be sa bo'usaim.

¹⁶ Laulauwewem hiti fafatina haba sa fuyoma, pa'ana Amoli dodogadi edi heyaya hige i la'i, be do'ata te haba kamkamna ti abi.

16

Hagala yo Isamaiyeli

Aba Fatubu 16:1-16

¹ Abelam lahuna Salaiya ya hamo'afi na ena tau paisowa Idipi waihinna hesana Hagala.

² Yo fede, Salaiya ya libalau Abelam lisina iyen,

GUYAU ya ta'ai mulimuliyegu lisina yai ibege ya fanatu. U lau be ma'em egu tau paisowa au eno bili, nuwana ai lisina haba agu boga ya tadada.

Salaiya ena nuwatuhu, Abelam ya ehe watawatan.

³ Fuyana Abelam ya miyamiya Kanana nu'una yai bolima safuhudohudo'i mulidi yai, laulau te ya tubu; Salaiya ena tau paisowa Hagala ya lawen lahuna Abelam lisina. In Idipi waihinna na ya felen be ya famala lahuna.

¹⁵ Yo fede, Hagala natuna taumoho ya yosi, na Abelam hesana ya tole *Isamaiyeli*.

¹⁶ Fuyana Abelam ena bolima 86 mate Hagala Isamaiyeli ya yosi.

17

Mwagisa 'Wapina Tomona Yalina *Aba Fatubu 17:1-27*

¹ Abelam ena bolima 99 na GUYAU ya taumahata lebena yai. Ya faliba iyen,
Yau Yaubada Tau Gigibwali. U famuli watanigu yo em laulau bena sa dudulai!

² Egu yali haba E ginauli ai lebem yo laulauwewem haba ya tadada.

³ Yo fede, Abelam ya hoba lidi tanohi yai, na Yaubada ya libama lisina, iyen,

⁴ Egu yali te ai lebem E ginauli: Um haba dodoga ou'ouli Tamadi.

⁵ Hige gonowana hesam ti atahi fuyoi *Abelam*, haba tiyen, *Abelham* pa'ana E fasinabom be haba nu'u ou'ouli adi ulutubu.*

⁶ Am hiti mulita haba sa tadada, yo haisa haba sa famala kin.

⁷ Um yo am hiti mulita ai lisimiu haba yali E ginauli be, yalina ni ya ota esegahi. Yalina doha ite: Yau haba emi Yaubada yo am hiti mulita matamiu yai sa tubutubu haba edi Yaubada hinaga.

⁸ Kanana tanohina, aho ite, amainiya ami gogogo, mate dodoga haisa enehedi, in moho, tanohina ni mahudo'ina um yo nanatum yo nanatum nanatudi E felemiu. Haba ya famala ai'emiu ee-, hige anadan. Nanatum ma afa nanatudi haba Yau edi Yaubada.

⁹ Yaubada ya libalau Abelaham lisina, iyen, Aho ite yalina haba um yo am hiti mulita nanatudi ami lau watan.

¹⁰ Yalina bena ami lau watan mate doha ite: wawaya tatau lisim yai bena mwagisadi dududi 'wapidi wa tomodi.

¹¹ Fagabi te bena ami ginauli, be haba yali fafa'ilalana um yo Yau lisida yai.

¹² Tatau sa yosidi, na edi lahai faligigi faihona, yo saluma em luma yai sa tubu ye em moni yai wa une laolaoma lebedi yai, iti hige nanatum, mate wa fagabidi hinaga.

¹³ Sa tubu em luma yai ye em moni yai wa une mate bena fagabi te sa abi. Egu yali te, bena yali

---

* **17:5** *Abelham* aniyona mate *Dodoga boludi tamadi*.

ota'ota fahina.

¹⁴ Taumoho sai ya waiyo'o, be mwagisana duduna 'wapina ti tomo haba sa tomo afulen pa'ana yali wa ya 'waiyo'o'en.

¹⁵ Yaubada ya libalau Abelaham lisina, iyen, Lahum ibege u atahi fuyoi, “Salaiya.” Hesana haba “Sala.”

¹⁶ Haba egu loholoho E felen, na ai lisina haba natum taumoho ya yosi! Haba egu loholoho E felen, be ya famala nu'u ou'ouli tinadi na laulauwewena yai haba kin sa tubu.

¹⁷ Abelaham ya hoba lidi tanohi yai na ya liuhwa yo ibona ya libaliba, iyen,

Yau ha'a egu bolima 100 na haba sidohana be E fanatu? Sala ha'a ena bolima 90 na haba gonowana ya fanatu?

¹⁸ Abelaham ya liba fuyo Yaubada lisina, iyen, Aee-, em dudulai bena Isamaiyeli wa ita watan yo em loholoho wa felen.

¹⁹ In moho, Yaubada ya liba, iyen,

Tabu u liba doha. Lahum Sala haba natum taumoho ya yosi, na hesana haba wa tole Isako. Yau haba egu yali ota'ota fahina E fawananaha ai lebena yo ana hiti mulita ai lisidi.

²⁰ Isamaiyeli nuwatuhu wa an'eta ha'a E atahi. Be tabu u mode. Egu faloholoho haba Isamaiyeli E felen, Na haba ya talu fanafanatu be ya famala boga yalayalaga yo ya famala sulu 12 edi aba fatubu, edi nu'u la'ila'i tamadi.

²¹ In moho egu yali haba E ginauli Isako ai lisina, logena Sala haba ya yosi bolima hesa lahaina doha itete.

²² Yaubada ya libaliba ofi, ya lau afulen.

²³ Somo Yaubada ya faliba mate, lahaina yai ya ginauli watan, be Abelaham natuna Isamaiyeli, salumadi ena luma yai sa tubu yo dodoga haisa nanatudi tatau ya fagabidi.

²⁴ Abelaham ena bolima 99, na mwagisana duduna 'wapina sa tomo.

²⁵ Na natuna Isamaiyeli ena bolima mate 13.

²⁶ Abelaham ma natuna Isamaiyeli mate, tataudi luwaga mwagisadi dududi 'wapidi sa tomodi, lahai esega yai.

²⁷ Yo tatau mahudo'idi Abelaham ena luma yai yo ena luma yai sa yosidi e sa unedi ta'owawa lisidi yai mate, ma afa haidadi sa fagabi esegahidi.

18

Taumana Faihona *Aba Fatubu 18:1-15*

¹ Mamale ena oyagi la'ila'i sadaina yai, GUYAU ya taumahata Abelaham lisina yai. Lahai la'i yai ena palai luhuluhu launa yai ya ta'ata'ai.

² Abelaham ena aba ta'ata'ai yai, ya ita'ita hasa be tatau faihona ya itadi. Yo fede, ya feula lau lebedi, na ya failobahidi ma fa'atitina ya dulu tanohi yai. *

³ Abelaham ya liba, iyen,

---

* **18:2** Taumana luwaga mate anelu, yo fafaihonana mate GUYAU (Aba Fatubu 19:1, Aba Fatubu 18:17).

Aee-, egu guyau! Ibe wa mata amna'egu, tabu u bayawaigu. Yau, um em tau paisowa.

⁴ Hola au anyawasi oyagi te ai loguloguna, na E lau ho'owa E yahiyama be ahemiu ami kaisudi.

⁵ Kalahe hola ami ya leyama au an, be haba amnamiu sa loholoho na habahim ami lau. Aho te ami laoma emi tau paisowa lebena.

Alinana sa bui, tiyen,

Ya loholoho wananaha! Somo wa nuwatuhui, u ginauli.

⁶ Yo fede, Abelaham ya fabelele lau Sala lisina palai ganahewana yai be iyen,

Feula! U lau be fwalawa loholohona u tepa fala'i be u gabu.

⁷ Habahim ya fabelele ya lau bulumakau baiwadi yai, gubugubufwauna ya tohai, be ena paula tau abina ya felen, be ya asui feufeulai.

⁸ Na ya lau be bata yo miluki yo bulumakau asu'asuna ya abi nonohaidi ya ledima, be ya fakalahedi. Sa kalahe na in ya mwaimwaito oyagi ubuna yai.

⁹ Na sa fati'oi, tiyen,

Lahum Sala somo yai?

Alinadi ya bui iyen,

Kwalau au-, palai yai.

¹⁰ Habahim GUYAU iyen,

Bolima hesa maihala doha itete, Haba E fuyoma, na lahum Sala haba natum taumoho ya yosi.

Sala ya ata'atahi, ena palai luhuluhu launa yai.

¹¹ Abelaham ha'a ya tautaula'i na Sala ya tinatinala'i be hige gonowana i fanatu.

¹² Yo fede, Sala ya liuhwa, na nuwa ganahewana yai iyen,

Lahugu ha'a ya tautaula'i, yo yau ha'a E tinala'i, na haba sidohana bena E fanatu?

¹³ Habahim GUYAU ya libalau Abelaham lisina, iyen,

Pa'ana somo be Sala ya liuhwa na iyen, “Yau ha'a E tinala'i na sidohana haba E fanatu?”

¹⁴ Ginauli somo hige gonowana GUYAU i ginauli? Bolima hesa lahaina doha itete, Haba E fuyoma lisim, na lahum Sala haba natuna taumoho.

¹⁵ Sala ya 'wasabu. Yo fede, ya bwala, iyen, Yau hige ya liuhwa.

Na GUYAU iyen,
Na fede, wa liuhwa!

Abelaham, Sodom Nu'una edi ya An'eta

Aba Fatubu 18:16-33

¹⁶ Fuyana taumana sa au'aulaha sa lau, Abelaham ya fa'alatuhudi, Sodom sa ita'ita lawen, amainiya ya ita fa'oiluhudi.

¹⁷ Habahim GUYAU iyebom,
Somo bena E ginauli, haba Abelaham E faliba, e hafena?

¹⁸ Abelaham laulauwewena haba sa adidili yo sa ouli, be dodoga mahudo'idi tano'ubu yai ai lisina haba loholoho sa abi.

¹⁹ Logena E fasinabo be haba nanatuna yo wahawahana, ya eda bwa'iyedi be GUYAU ena laulau sa miyamiya'edi, be GUYAU ena liba fasunuma Abelaham lisina yai, ya ginauli.

²⁰ Habahim GUYAU iyen,
Sodom yo Gomola dodogadi mate edi heyahayaya sa la'i wananaha, yo laulau heyahayayadi sa laulau ginauli mate, wasadi E atahiyedi.

²¹ Lisina yai, haba E lidi E itadi haba E sibai mate wananaha e bwalabwala.

²² Tatau luwaga sa aulaha sa lau Sodom, na Abelaham mate GUYAU nuwanuwana yai ya obi'obiyo.

²³ Habahim, Abelaham ya sigilau lisina, iyen,
Haba tau dudulai yo tau heyaya wa wunu gogonidi?

²⁴ Ibe dodoga dudulaidi 50 duhu la'i ganahewana yai, haba sidohadi? Wananaha haba nu'una wa faheyaya fahudo'i? E, haba nu'una wa lau nuwa sahafu, dodoga 50 debadi yai?

²⁵ Um, bena dodoga dudulaidi yo heyahayayadi wa lau funuhi gogonidi? Mate hige laulau loholohona. Hige gonowana tau heyaya yo tau dudulai ai lisidi u ginauli doha. Tano'ubu tau fakasana bena laulau dudulaina ya ginauli.

²⁶ GUYAU iyen,
Yena dodoga dudulaidi 50 Sodom duhu la'i ai ganahewana E lobahidi mate, ai debadi haba nu'una ibege ya faheyaya.

27 Habahim Abelaham ya liba fuyo, iyen,
 Yau afusa gaibu. Hige egu loholoho hesa. In
 moho, aho te, E libalau GUYAU lisina. Hige ya
 'wasabu.

28 Ibe dudulaidi 50, na faligigi sa heyaya?
 Haba duhu la'i mahudo'ina wa faheyaya dodoga
 faligigi debadi yai?

GUYAU iyen,
 Ibe dudulaidi 45, hige gonowana ya
 faheyayadi.

29 Abelaham ya liba fuyo GUYAU lisina iyen,
 Ibe ainiya 40 wa lobahidi, haba sidohadi?

GUYAU iyen,
 40 debadi yai ibege somo ya ginauli ai lisidi.

30 Habahim, iyen,
 GUYAU tabu u manabala, hola ya falibam. Na
 ibe dodoga 30 dudulaidi ainiya wa lobahidi,
 haba nu'una wa faheyaya?

Yaubada iyen,
 Yena 30 E lobahidi, ibege somo ya ginauli.

31 Abelaham iyen,
 Aho te, E libalau GUYAU lisina, hige ya
 'wasabu. Ibe 20 ainiya wa lobahidi, haba
 nu'una wa faheyaya e hige'e?

GUYAU iyen,
 Yena 20, ibege ya lau kwaya.

³² Habahim, Abelaham iyen,
 GUYAU tabu u manabala, na hola ya
 liba fuyo ma esega. Ibe safuhudohudo'i ainiya
 wa lobahidi, haba sidohadi?
 Alinana GUYAU ya bui, iyen,
 Safuhudohudo'i ai debadi, ibege ya lau kwaya.

³³ Lahaina yai, GUYAU ma'ena Abelaham sa
 libaliba ofi. Habahim GUYAU ya aulaha na
 Abelaham ya fuyo ena palai.

19

Sodom yo Gomola Yaubada ya Lau Kwayaidi *Aba Fatubu 19:1-29*

¹ Maimailafina yai, Anelu luwaga sa
 mahano lau Sodom, na Lota mate ya ta'ata'ai
 duhu la'i luhuluhu launa yai. Fuyana ya itadi
 mate ya obiyo fahi, be ya lau ya failobahidi, na ya
 hoba lidi, be ena fa'atiti ya ginauli.

² Na ya libalau lisidi iyen,
 Aee-, egu Guyau, Yauwedo! Au laoma egu
 luma be ahemi au kaisudi. Haba i'ipa aite'i
 ami lau eno, na hwalahwalala haba ami
 aulaha boda.

Alinana sa bui, tiyen,
 Hige'e, haba ai duhu la'i dobidobina 'e eno.

³ Na Lota ya dudu wananaha be ena nuwatuhu
 sa lau watan, yo fede, sa lau ena luma, be fwalawa
 fafayisti gesana ya tegategai, be ya fakalahedi.

⁴ Hola ma tuhutuhulidi, na Sodom duhu la'i dodogadi, hewahewali yo tatau lala'i sa laoma be luma sa gana panpanen.

⁵ Na sa yogayoga lau Lota lisina, tiyen,
Maihona yai tatau sa laoma lisim, mate somo yai? U ledima be ma afa haidamai ai luma gwa'u.

⁶ Lota ya kalamahano lau ganamuli be luma eda'edana ya gudu.

⁷ Na ya libalau lebedi, iyebom,
Afa haidagu, hafena! Tabu laulau heyaheyayana ni au ginauli.

⁸ Nanatugu luwaga wawahin hola hige gindi ti so'edi, haba E fakalamahanodima be emi nuwatuhi somo ai lebedi ami ginauli na tatau luwaga te, tabu somo ai lebedi au ginauli. Sa laoma te agu gilū. Iti agu matagabano.

⁹ Sa yogayoga tiyen,
Um sai? U suha. Um yogayoga hiti, na sidohana bena wa famala ama tanuwaga? Do'ata 'e tala faheyayam.

Ma'edi Lota sa fai'abi, be bena eda'eda sa lubi lopa.

¹⁰ Yo fede, matagabano luwaga luma ganahewana yai sa abilau Lota sa solu fafuyo ganahewa, na eda'eda sa gudu.

¹¹ Dodoga eda'eda hafohafona yai, matadi sa fakwanabunabudi be eda'eda hafohafona sa fakaukau.

¹² Yo fede, matagabano luwaga Lota sa faliba, tiyen,

Afa botiyam, nanatum tatau yo wawahin e
afa efam haisa duhu la'i ganahewana yai, e
hige'e? U gelaedi.

¹³ Pa'ana dobuna te edi heyahayaya sa
la'i wananaha, logena be GUYAU ya fatamalimai 'e
laoma bena 'e gabu golu.

¹⁴ Be Lota ya lau nanatuna wawahin luwaga
afa lalahudi ha'a ya fasinabodi, ya falibadi iyen,
Feula! Au aulaha, pa'ana GUYAU duhu la'i te,
haba ya gabu golu.

Na edi nuwatuhu bena haga ya laulau faliuhwa.

¹⁵ Ya ifi tatatali, anelu, Lota sa eli duduidi,
tiyebom,

Feula! U aulaha! Lahum yo afa nanatum
wawahin luwaga u gelaedi. Do'ata duhu la'i
ena heyahayaya yai, ami aiheyadoiti.

¹⁶ In moho, Lota nuwana ya luwaluwaga. Yo
fede, anelu sa abilau ma lahuna yo nanatudi
wawahin luwaga nimadi yai sa solu we'awe'adi,
be sa lau duhu la'i ganamulina yai, pa'ana GUYAU
ya nuwatohatohaedi.

¹⁷ Sa lau ganamuli yai, na anelu hesa ya
falibadi, iyen,

Nanabumiu, au gela! Tabu au timuli bui, yo
tabu ai gonu au anyawasi. Au gela au lau tu'a.
Haba ibege au pe'i.

²³ Maihala ya kepama, Lota ya mahano nu'una
yai.

²⁴ Habahim, galewa yai, ume'ehu ala balebalelemdi GUYAU ya fatamalidima. Yo fede, Sodom yo Gomola sa alagolu.

²⁵ Duhu la'i lalala'i yo kiki'ina mahudo'idi ya faheyayadi. Ginauli mwahumwahulidi yo uma'uma, oyagi, hawahawa yo suisui mahudo'idi ya gabu goludi.

²⁶ Lota lahuna mate mulidi yai ya laolaoma, na bena haga ya timuli. Yo fede, ya falen alita tupina ya obi'obiyo doha oitau.

21

Isako ya Tubu

Aba Fatubu 21:1-7

¹ GUYAU ya loholoho Sala lisina yai, be somo Yaubada ya liba fasunuma wa, ya fawananaha.

² Abelaham natuna taumoho, Sala ya yosi. Yaubada ena liba fasunuma ya fawananaha ena fuya tautaula'i yai.

³ Sala natuna ya yosi, be Abelaham hesana ya tole: *Isako*.

⁴ Isako ena fuya tubu na ya lau ee-, lahai faligigi faihonana, Yaubada alinana Abelaham ya falau watan, be Isako mwagisana duduna 'wapina ya tomafahi.

⁵ Fuyana Abelaham ena bolima 100, Sala natudi Isako, ya yosi.

⁶ Sala iyen,

Yaubada agu liuhwa ya leyama, yo salumadi wasagu sa atahiyen, haba ma afa haidagu 'e liuhwa gogo.

⁷ Be Sala ya liba, iyen,

Hige gonowana sai hesa Abelaham i faliba mate Sala haba wawaya ya ita watandi! In moho, ena fuya tautaula'i yai natuna E yosi.

Hagala yo Isamaiyeli sa Duidi

Aba Fatubu 21:8-21

⁸ Gwama ya la'i ofi be nom sa fadabu, lahaina yai, Abelaham an'angogo la'ila'i ya ginauli.

⁹ Fuya ma esega, Hagala Natuna Isamaiyeli ya fafamanabala Isako lisina yai, na Sala ya ita.

¹⁰ Yo fede, ya libalau Abelaham lisina, iyen, Fayofayo tau abina waihinna ma natuna u duidi ti lau hudo'i pa'ana fayofayo tau abina natuna hige gonowana em ginauli tefana i abi.

¹¹ Abelaham nuwana ya heyaya wananaha, natuna Isamaiyeli lisina yai.

¹² In moho, Yaubada, Abelaham ya faliba, iyen, Tabu nuwam u famode. Somo lahum Sala ya falibam, u lau watan, pa'ana Isako ai lisina haba hesam ya la'i yo haba wa tadada.

¹³ Na hinaga em tau paisowa Hagala natuna Isamaiyeli ai lisina haba am hiti mulita ya tadada nu'u tefa mahudo'ina yai, pa'ana Isamaiyeli hinaga um natum.

¹⁴ Bobonna ma hwalahwalalana Abelaham ya eno obiyo be an'an yo ho'owa leduna ya abi nonohaidi be Hagala ya fabahei, na habahim ma natuna ya duidi, be nu'u sa lau afulen. Hagala ma natuna sa lau Belesiba, nu'una pitapitalina yai sa laulau gaibu.

22

Abelham Filisitani tanohina yai ya miya lofalofa, habahim, muli yai Yaubada, Abelham ya lau'ita.

*Yaubada, Abelham ya Lau'ita
Aba Fatubu 22:1-19*

¹ Muli yai, habahim, Yaubada Abelham ya lau'ita. Ya libalau lebena, iyen
Abelham!

Na Yaubada alinana Abelham ya bui, iye,
Yau ite.

² Habahim Yaubada iyebom,
Natu ese'esegam, Isako, wa fanuha wanahai,
u foyahi, be u lau Moleya nu'una. Ainiya
natum u gabu golu, be ya famala em ainauya,
tu'a hesa haba E libaen, ai hewana.

³ Bonbonna hola ma hwalahwalalana,
Abelham ya obiyo. Ena ainauya oyagina ya
abi nonohai, be donki hewana yai ya au fapatudi.
Tau paisowa luwaga yo Isako Abelham ya
foyahidi, sa lau, nu'una somo Yaubada ha'a ya
faliba ana halulu.

⁴ Lahai fafaihonana yai, Abelham matana ya
falaba hiti'i, mate nu'una eda lofalofa yai, ya
ita lawen.

⁵ Ena tau paisowa ya falibadi, iyen,
Ma'emiu donki aite'i au miyamiya, na
ma'egu gwama te, 'e lau au-, 'e lau'u'ula, na ai
muli haba 'e fuyoma lisimiu.

⁶ Abelaham ainauya oyagina ya abi, be Isako ya fabahei, na in nigo yo tau'ala ya abidi, be sa lau luwaluwaga.

⁷ Isako ya libalau tamana lisina, iyen,
Tamagu?

Abelaham natuna alinana ya bui, iyen,
Natugu, somo?

Isako iyen,
Tau'ala yo oyagi ha'a ite, na ainauya sipi natuna, somo yai?

⁸ Abelaham alinana ya bui, iyen,
Natugu, Yaubada, ainauya sipi natuna haba ya nonohai, be te gabu golu.

⁹ Sa mahano lau Yaubada nu'una ya libalibaen, Abelaham katakatan ya ginauli, na oyagi hewana yai ya toledi, habahim natuna ya au'aui, na ya fa'eno oyagi hewadi yai. ¹⁰ Habahim nigo ya abi, na ya gegei, bena natuna ya gwali.

¹¹ Na Yaubada ena anelu galewa yai ya yoga lidi lebena, iyen,
Abelaham! Abelaham!

Alinana Abelaham ya bui, iyen,
Yau ite.

¹² Yaubada iyen,
Tabu nimam u faguli gwama ai hewana.
Tabu somo hesa u ginauli ai lisina. Atabahim E sibai, mate Yaubada wa 'wasabuwen, pa'ana natum ese'esegana, hige u nuhafi.

¹³ Abelaham matana ya falaba hiti'i, na ya timuli, mate sipi tamo'ana ya ita, donana ya fatala'afi oyagi kiukiu lagana yai. Ya lau ya abi, na ya gabu golu, ena ainauya. Ya famala natuna falau damahina. ¹⁴ Abelaham nu'una hesana ya tole: "GUYAU ena felefele." Aho te nu'una hesana sa atahi "GUYAU ena Felefele Oyana."

¹⁵ GUYAU ena anelu galewa yai ya liba fuyo, iyen,
¹⁶ Laulau te wa ginauli, be natu ese'esegam, hige u oihalaen.

Be Yaubada ya angwala, iyen,

¹⁷ Egu loholoho haba E felem, na am hiti mulita haba sa tadada doha kipwala galewa yai, yo doha gelegele gabogabo sadaina yai, na adi waiyunu edi duhu balabalamumu haba sa eli halahalaedi.

¹⁸ Laulauwewem ai debadi, tano'ubu mahudo'ina haba egu loholoho E feledi, pa'ana egu liba wa awa'abiyen.

¹⁹ Habahim Abelaham yo Isako sa fuyo ena tau paisowa lebedi, be sa fuyo Belesiba. Amainiya, sa miya fiyo.

Salaiya ena boliman 127 na ya pe'i. Abelaham halana ya tan in moho hige ena tanohi be haba ai lisina i bo'usai. Yo fede tanohi begana ya une nu'u ni dodogadi lisidi yai amainiya lahuna ya bo'usai.

Boliman faihona sa lau habahim natuna Isako, Halan waihinna hesana Lebeka ya fai. Waihinna tamana Nahola, Abelaham hidana. Fuyanna Isako ena boliman 40 Lebeka ya fai. Abelaham ena

bolima 175 habahim ya pe'i, be Isako yo Isamaiyeli sa bo'usai tinadi fadidina yai.

35

Yaubada, Iyakobo ena Loholoho ya Felen

Aba Fatubu 35:9-15

⁹ Iyakobo ya fuyoma Padan Alam,* na Yaubada ya taumahata fuyo lisina yai be ena faloholoho ya felen.†

¹⁰ Yaubada ya libalau Iyakobo lisina iyen, Hesam “Iyakobo,” in moho hesam ibege ti atahi fuyoi “Iyakobo.” Hesam haba “Isalaela.”‡

Logena Yaubada, Iyakobo hesana ya tole *Isalaela.*

¹¹ Na Yaubada ya libalau lisina iyen, Yau Hewa Wananaha Yaubadana. U talu fanafanatu! Nu'u boludi u fatubudi yo kin haba lisim yai sa tubu.

¹² Tanohi Abelaham yo Isako E feledi haba E felem hinaga, yo tanohina te haba E fele fa'awa wahawaham lisidi yai.

¹³ Habahim edi aba libaliba nu'una yai, Yaubada ya lau afulen.

¹⁴ Iyakobo fafa'ilala ume'ehuna ya bono edi aba libaliba nu'una yai. Ena antalam wain yo oliwe ya fagoidi ya hin hewana yai, be ya famala Yaubada ena Nu'u Fafatabuna.

---

* **35:9** Padan Alam Hesana hesa mate Mesopotamia. † **35:9** Padan Alam gonuna mate Mesopotamia tefa lidilidina yai. Halan nu'una mate nu'u te ganahewana yai. ‡ **35:10** *Iyakobo* aniyona mate ahe geduna ya abi. Na *Isalaela aniyona mate Yaubada ma'ena sa fai'abi.*

15 Edi aba libaliba nu'una mate Iyakobo hesana ya tole Beteli. §

Leisulu ya Pe'i

35:16-21

16-17 Habahim Beteli yai sa aulaha. Efalati hola ma lofana na Leisulu taulina ya fa'oitagu. Ena labalaba ya pilipili be ena kamkamna ganahewana yai tau abi falabalaba ya libalau lisina iyen,

Tabu u 'wasabu pa'ana natum taumoho hesa.

18 Hanahanau haba ya pe'i, na natuna hesana ya tole Ben-Oni. In moho tamana, Iyakobo hesana ya tole Beniyamin.*

19 Leisulu ya pe'i be Efalati eda'edana sadaina yai sa bo'usai, (logena Betelehem).

20 Bo'usana yai Iyakobo ume'ehu ya bono. Ume'ehuna aho te mate Leisulu bo'usana fafa'ilalana.

21 Iyakobo ya aulaha boda, ya lau Migidali Edeli† ya famuli, be ena palai ya fa'obiyo bodai.

Iyakobo Nanatuna

Aba Fatubu 35:22-29

(1 Koleniko 2:1-2)

22 Iyakobo nu'una yai hola ya gogogo na lahuna Bilaha yo natuna, Leubena sa luma gwa'u na wasadi ya atahi. *(Aba Fatubu 49:22)*

---

§ 35:15 *Bethel* Hebelu alinadi yai aniyona mate *God's House*.

* 35:18 Hebelu alinadi yai, *Ben-Oni* aniyona mate *natugu egu pilipili*. Na *Beniyamin* aniyona mate *natugu taumoho in tau saguhigu*.

† 35:21 Migidali Edeli mate luma lofalofana, aba ita'ita lau. Ai luma ni haba sa ita'ita lau suisui sa itadi

Iyakobo nanatuna tatau mate safuhudohudo'i
luwaga.‡

²³ Liya nanatuna mate:
tau tuwaha, Leubena,
Simiyon,
Lewi,
Diuda,
Isaka yo
Sebulun.

²⁴ Na Leisulu nanatuna mate Diyosepa yo
Beniyamin.

²⁵ Leisulu ena paula tau abina, Bilaha
nanatuna mate Dan yo Nafatali.

²⁶ Liya ena paula tau abina Silipa nanatuna
mate Gada yo Asela. Iyakobo nanatuna te Padan
Alam yai sa yosidi.§

²⁷ Iyakobo ya lau tamana, Isako lisina, Mamale
nu'una yai, Kiliyati-Aba sadaina yai. Aho te
hesana Hebelon, Abelaham yo Isako edi aba gogo
beyabeyana.

²⁸ Isako ya miya ee-, ena boliman 180.

²⁹ Ya tautaula'i wananaha, habahim ya pe'i be
nanatuna Isowa yo Iyakobo sa bo'usai.

37

Diyosepa ana Eno Suwai
Aba Fatubu 37:1-8

---

‡ 35:22 na hinaga natuna waihin esega hesana Daiyana. § 35:26
Nu'una hesana kiukiu mate Padam Alam, na hesana la'ila'i mate
Mesopotamia

¹ Isako somo yai ena aba miya mate amainiya hinaga natuna Iyakobo* ya miya, Kanana tanohina yai.

² Nanatuna dededi doha ite:

Diyosepa mate hewali gubufwau, ena boliman 17 na ma afa haidana sipi sa ita'ita watanidi. Afa haidana afa tinadi mate Bilaha yo Silipa,† tamana lalahuna haisa. In moho wasadi heyayana Diyosepa tamadi ena ya liba.

³ Fuyana yai Iyakobo mate Diyosepa ya fanuha wanannahai habahim nanatuna tatau hahaisa, pa'ana ena tautaula'i fuyana yai na natuna ni ya tubu. Be logena, ana luhuluhu uli'ulina ya ginauli.

⁴ Fuyana haidana sa ita mate tamadi ya gadosisiyen wanannahai, yo fede sa 'waiyo'o'en, hige ti fa'ifa'iluwen yo hige ti liba komakoman lau lisina.

⁵ Fuya hesa, Diyosepa ya eno suwai, be fuyana haidana edi ya dede mate habahim sa 'waiyo'o'en wanawanannahai.

⁶ Ya falibadi iyen,

Agu eno suwai hola emi ya dede,

⁷ “Gabu yai witi pilipilinidi na hige walolona na egu pili ya obiyo dudulai, na umi emi pili sa obiyo fafata'i'ili be sa dulu lidi lisina yai.”

⁸ Haidana sa faliba tiyen,

Em nuwatuhu bena um ema ba'isa?! Yo bena wa ita watanimai?!

---

* **37:1** *Isalaela* hesana bwa'ibwa'ina mate *Iyakobo* na GUYAU hesana falifalihuna ya tole: *Isalaela*. Aba Fatubu 32:28 † **37:2** Bilaha yo Silipa nanatudi Dan, Nafatali, Gada yo Asela

Ana eno suwai yo somo ya libaen lisina yai sa waiyo'o wananaha'en.

*Diyosepa Afa haidana sa Une'une Afulen
Aba Fatubu 37:12-36*

¹² Fuya hesa Diyosepa afa haidana tamadi ena sipi sa lawedi Sekem nu'una sadaina yai sa fa'anbandi.

¹³ Mulidi yai, Iyakobo ya libalau Diyosepa lisina, iyen,

Wa sibai afa haidam mate Sekem nu'una sadaina yai sipi sa fafa'anbandi. Haba E fatamalim wa lau lebedi.

Diyosepa tamana alinana ya bui iyen,
Ya loholoho wananaha.

¹⁴ Yo fede Iyakobo ya libalau Diyosepa lisina iyen,

Afa haidam yo sipi u lau u itadi, sidohadi, haba wa fuyoma be wasadi egu wa liba.

Habahim Hebelon gonna yai ya fatamali ya lau. Fuyanna Diyosepa ya mahano Sekem nu'una yai,

¹⁵ mate ya fafalau gaibu na ya leu yo ya sai nu'una yai. Taumoho hudo'i ya ita be ya fati'oi, iyen,

Somo wa yo'oyo'oi?

¹⁶ Diyosepa taumoho wa alinana ya bui, iyen, Haidagu E yo'oyo'oidi. Ibe wa falibagu iti somo yai sipi sa fafa'anbandi?

¹⁷ Taumoho wa iyen,

Amaite'i na ha'a sa lau. E atahi tiyen, “Te lau Dotan.”

Yo fede Diyosepa afa tuwahana ya lau watandi be ya lobahidi Dotan nu'una sadaina yai.

¹⁸ Haidana eda lofalofa yai sa ita'ita lau be sa ita. Hola hige i mahano lau lisidi na sa oilibaen bena haba sa wunui.

¹⁹ Ibodi sa oi'oiliba, tiyen,

Ma! Tau eno suwai ya laoma!

²⁰ Au laoma ta wunui be ta lofe lidiyen ai ho'owa puluna hesa te haba tawa, “Suisui lululudi sa nali funuhi.” Haba ana eno suwai aniyona ya fawananaha, e hige'e?!

²¹ Fuyana Leubena ya atahiyen, mate haidana ya lau biliyedi, Iye,

Tabu ta wunui.

²² Tabu 'wasinana nimada yai i didi. Ai pulu pitapitalina te, ta lofe lidiyen, nu'u pitapitalina yai te. Na tabu nimamiu i talu ai hewana.

Leubena ya libalau haidana lisidi yai doha, pa'ana ena nuwatuhu mate, bena haba ya fofofahi be ya fafuyo tamadi lisina.

²³ Fuyanna Diyosepa ya mahano lau mate, haidana ana luhuluhi uli'ulina sa pwala fahi,

²⁴ na sa bahei be sa lofe lidiyen pulu pitapitalina yai. Puluna mate afafana, hige ho'owa.

²⁵ Habahim sa ta'ai be sa kalahe; na sa ita'ita lau mate Midiyan dodogadi Isamaiyeli laulauwewena tau une'une Gileyada yai sa laolaoma sa itadi. Edi kamela hewadi yai mate

mulamula hahahana yo panepanedi sa husanidi na sa lau Idipi.

²⁶ Hidadi Diuda ya liba iye,

Somo loholoho ainiya haba te abi, ibe tasida te wunui na 'wasinana te fui?

²⁷ Au laoma ta une'une'en Midiyan dodogadi ai lisidi. Tabu ta wunui, in 'wasinada tefana.

Yo fede haidana wa hidadi ena nuwatuhu sa lau watan.

²⁸ Yo fede, fuyanna Midiyan dodogadi sa mahanoma mate Diyosepa afa haidana pulu pitapitalina yai sa solu hitiyama be sa une'une'en siluba ou'oulina 20. Isamaiyeli dodogadi, Diyosepa sa une be sa lawen Idipi.‡

²⁹ Fuyana Leubena ya mahano fuyoma pulu pitapitalina ya ita, mate Diyosepa hige amainiya, yo fede ena kaleko ya ankam giginidi.

³⁰ Ya fuyo be haidana ya falibadi iye,

Gwama hige amainiya! Haba somo E ginauli?

³¹ Habahim, haidana gouti sa wunui be 'wasinana yai Diyosepa ana leli sa dau'wai.

³² Leli uli'ulina wa sa fafuyo tamadi lisina be sa liba, tiyen,

Leli te 'e lobahi, haga u ita komakomani'i. Bena natum ana leli e hige'e?

³³ Tamadi leli ya ita lobahi na ya liba, iyen,

---

‡ 37:28 Tau uli'uli buka te ena fuya ulina mate hesa luwaga ya fapaisowadi: Isamaiyeli pelena yo Midiyan pelena. Nuwana pele ese'esegana i libalibaen.

Ii-, natugu ana leli! Nuwana suisui
an'annalidi ti nali puliti!

³⁴ Iyakobo ya nuwa heyaya be ena leli ya
ankam pulitinidi na leli beyabeyadi ya li'odi.
Natuna ya nuwa heyaya'en fuya lofalofa.

³⁵ Nanatuna tatau yo wawahin nuwana bena
sa faloholoho. In moho hige i fanuha. Ya liba iye,
Agu nuwa heyaya te haba ai lisigu sigana
bee-, E pe'i.

³⁶ Diyosepa tau unena sa lawen Idipi be sa
une'une'en Kin Falo ena tau paisowa, gati edi
ba'isa hesana Potifa lisina yai.

39

Diyosepa yo Potifa Lahuna *Aba Fatubu 39:1-23*

¹ Habahim Diyosepa sa lidiyen Idipi. Fuyana sa
lawen amainiya, Idipi dogana Potifa, Falo ena tau
paisowa hesa, gati edi la'ila'ina Diyosepa ya
une fahi Isamaiyeli dodogadi lebedi yai.

² GUYAU mate ma'ena Diyosepa, be ya famala
tau fagogo na ya miyamiya ena ba'isa Idi'idipina
ena luma yai.

³ Ena ba'isa Potifa Diyosepa ya ita mate GUYAU
ma'ena, be Diyosepa somo ya ginaulidi mate sa
loholoho wananaha.

⁴ Potifa, Diyosepa ya mata amna'en be ya famala
in ena tau ita wata la'ila'ina. Potifa ya tole be ena
luma yo ena ginauli mahudo'idi ya ita watanidi.

⁵ Fuyana Potifa, Diyosepa ya fa'obiyo ena luma
yo ena ginauli mahudo'idi ya ita watandi mate,

ena luma yo ana gabu GUYAU ya faloholohodi,
Diyosepa debana yai.

⁶ Potifa ena ginauli mahudo'idi ya tole afuledi
Diyosepa lisina yai, hige somo hesa i mode'en.
Ena mode moho mate somo bena ya an.

Diyosepa ya tau gigi yo hewalina ya loholoho.

⁷ Hige walolona, Potifa lahuna nuwana ya
fabwala be ya libalau Diyosepa lebena iyen,
U laoma, be ta eno!

⁸ In moho Diyosepa ya waiyo'o, yo fede ya
libalau waihin lisina, iyebom,

Egu ba'isa ya tolegu be ginauli mahudo'idi
luma yai te E ita watanidi, logena be hige ginauli
hesa i mode'en.

⁹ Hige ba'isa la'ila'i luma yai te doha yau.
Hige somo hesa i laugagayo'en lisigu yai. In
moho hige i falibagu bena um be yau ta eno,
pa'ana um mate lahuna. Sidohana haba laulau
heyaheyayana te E ginauli Yaubada matana yai?

¹⁰ Fuya ou'ouli waihin ya libalibalau Diyosepa
lisina, na hige i fanuha bena i lau sadaina e
ma'ena ti eno.

¹¹ Lahai esega Diyosepa ya lau luma
ganahewana be ana paisowa ya ginauli, na hige
tau paisowa la'i ganahewa yai.

¹² Waihin ya abilau ana luhuluhu yai na iyen,
U laoma, ta eno!

In moho, Diyosepa ya tagu asi be ya lau
ganamuli yo fede ana lululuhu waihin ya
fafafahi be nimana yai.

13 Lahaina yai, Diyosepa ya gela be ya lau ganamuli, na luhuluhu moho waihin ya tohatohai nimana yai, yo fede,

14 waihin ya yoga lau tau paisowa lisidi ena luma yai, iyen,

Ami ita! Lahugu, Hebelu dogana ya leyama lebeda mate ya fataumayamayada! Ya luhuma amaite'i be bena ma'egu 'e eno, in moho E yogayoga'en.

15 Maihalana yai ya atahi E fafatala yoga'en bena sagu E lobahi, yo fede ana luhuluhu ya lau afulen sadaigu yai na ya gela.

16 Ana luhuluhu ya tole sadaina yai ee-, ena ba'isa ya mahanoma.

17 Habahim enehena ya dede. Iyen, Hebelu dogana tau lau fayofayo wa leyama lisida mate ya laoma lisigu be bena ya aiheya'egu.

18 In moho E yogayoga bena sa saguhigu, yo fede ana luhuluhu ya lau afulen sadaigu yai na ya gela.

19 Fuyana Diyosepa ena ba'isa lahuna dedena ya atahiyen, na waihin iyen,

Em tau lau fayofayo ya tohatohaigu!

Mate ya gafu pou.

20 Potifa, Diyosepa deli yai ya tole, kin ena pilisin edi aba miyamiya yai.

21 Na GUYAU mate ma'ena yo ya faloholoho be mata amna deli tau ita watanina ya felen.

²² Yo fede deli ba'isana, Diyosepa ya tole pilisin edi ba'isa, yo paisowa mahudo'idi amainiya mate ya ita watan.

²³ Be hige i mode, pa'ana GUYAU ma'ena Diyosepa yo somo ya ginaulidi GUYAU ya faloholohodi.

40

*Kin ana Kapu Tau Lawelawenina yo Fwalawa
Tau Gabugabu*

Aba Fatubu 40:1-23

¹ Fuya fisa mulidi yai, Idipi edi kin ana wain kapuna tau lawelawenina yo fwalawa tau gabugabu baba'isadi, lau pono sa ginauli kin lisina yai.*

² Ya manabala tau paisowa la'ila'idi luwaga te, lisidi yai,

³ be ya falau delidi gati edi ba'isa ena luma yai, somo yai Diyosepa ena aba falau delina.

⁴⁻⁵ Gati edi ba'isa, Diyosepa ya tole be ya ita watanidi.

Kaputi tau lawelawenina yo fwalawa tau gabugabu deli yai sa miya lahai fisa mulidi yai, sa fai'eno suwai i'ipa esega yai. In moho eno suwaidi aniyodi hige gonogonowadi.

⁶ Bobonna Diyosepa ya laoma ya itadi mate sa nuwa dubu.

⁷ Yo fede ya fati'oidi iyen,
Pa'ana somo nenemiu sa heyaya?

⁸ Alinana sa bui tiyen,

---

* **40:1** Kaputi tau lawenina, ana paisowa wain ya ita watan ya lawen, yo ya nom ina pa'ana tabu kin ti fa'anlewa.

Tataumai luwaga ama eno suwai hige sai hesa haba aniyodi i liba famahatadi.

Habahim Diyosepa ya falibadi iyen,
Yaubada in ibona mate eno suwai aniyodi ya fafamahatadi! Ami eno suwaidi au falibagu.

⁹ Yo fede kapu tau lawenina ana eno suwai ya dedei Diyosepa lisina yai, iyen,
Agu eno suwai yai wain mahinana E ita nuwanuwagu yai,

¹⁰ lagana faihona. Hige walolona ya taya, na wain uludi dulidi sa nanau.

¹¹ Falo ana kapu E abi'abi'i, na wain uludi E abidi be E folo kapu ni ganahewana yai na Falo E felen.

¹² Diyosepa ya faliba iyen,
Am eno suwai aniyona doha ite: Laga faihona aniyona mate lahai faihona.

¹³ Lahai faihona mulidi yai Falo haba ya fafuyom be am paisowa wa abi fuyoi. Kapu haba wa fefefelen doha ainiyadi.

¹⁴ Na yena ginauli sa lau dudulai lebem yai mate aee-, u nuwatuhuigu yo u nuwatohatohaegu. Falo u faliba be i kam fahigu deli yai te,

¹⁵ pa'ana Hebelu edi tanohi yai sa angafuhigu be sa laweguma amaite'i. Amaite'i hinaga hige somo hesa ya ginauli faheyaya be halana yai haba ti falau deligu.

¹⁶ Fuyana kaputi tau lawelawenina, ana eno

suwai aniyona Diyosepa ya dedei mate fwalawa tau gabugabu nuwana yai ya mahata, yo fede iyen,

Yau hinaga agu eno suwai: Kulugu yai mate fwalawa noho faihona. 17 Noho hewa yai mate kalahe gabugabudi hudo'i - hudo'i Kin ana. In moho nohona hewa yai, kalahedi atai'a sa anidi.

¹⁸ Diyosepa iyen,

Noho faihona aniyona mate lahai faihona.

¹⁹ Lahai fafaihonadi yai Falo haba gadom ya ibo na ya fakautim ai oyagi. Na atai'a haba taum sa ani'i.

²⁰ Lahai fafaihonana mate Falo ena fuya tubu fanuwa hitinina, be ena tau paisowa la'ila'idi mahudo'idi edi an'angogo ya ginauli. Kapu tau lawelawendi edi ba'isa yo fwalawa tau gabugabudi edi ba'isa deli yai Falo ya so'e fahidi be ya lawedi ena tau paisowa lalala'i nuwanuwadi yai.

²¹ Kapu tau lawelawendi edi ba'isa ana paisowa ya fele fuyoi, be haba kapu ya tole bodai Falo ai nimana.

²² Na fwalawa tau gabugabudi edi ba'isa ya fakauti, doha eno suwaidi Diyosepa ya liba famahata lisidi yai.

²³ In moho, kapu tau lawelawenina edi ba'isa hige Diyosepa i nuwatuhui, ya nuwa fuiyen.

41

Falo ana Eno Suwai
Aba Fatubu 41:1-36

¹ Bolima luwaga sa ofi, Falo ya eno suwai:

Eno suwai ganahewana yai bena haga ya
 obi'obiyo Naili Ho'owana sadaina yai,

² na bulumakau faligigi luwaga tubutubudi
 ho'owa yai sa kalamahanoma be sa an hawahawa.

³ Mulidi yai, hinaga faligigi luwaga golegoledi,
 ho'owana yai hinaga sa kalamahanoma be sa
 obi'obiyo ho'owa kana'ugaugana yai.

⁴ Be golegoledi mate tubutubudi faligigi luwaga
 sa anidi. Yo fede Falo ya eno obiyo.

⁵ Habahim ya eno fuyo be ya eno suwai boda:
 Ana eno suwai mate witi maihawadi la'adi
 faligigi luwaga sa lau idahe sa in hewa esega yai.

⁶ Mulidi yai, kuludi la'adi faligigi luwaga sa in, sa
 kiu wananaha be yawana gigibwalina ya gabudi.

⁷ Witi maihawadi kiki'ina mate witi
 maihawadi lala'i yo laulau idahedi faligigi luwaga
 sa domdi. Habahim Falo ya obiyo; ya
 nuwatuhu lobahi mate, eno suwai.

⁸ Hwalahwalalana nuwana ya fai'abi, yo fede
 dodoga sibasibadi yo aya'ayahan mahudo'idi
 Idipi yai adi liba ya fatamalidi be sa laoma. Falo
 ana eno suwai ya falibadi in moho hige sai
 gonowana aniyodi i liba famahatadi.

⁹ Habahim kapu tau lawelawendi edi ba'isa ya
 libalau Falo lisina iyen,

Lau pono E ginauli matabahim haba E libaen.

¹⁰ Fuya ma esega, wa manabala, yau yo
 fwalawa tau gabuna lisimai yai be wa
 falau delimai gati edi ba'isa ena luma yai.

11 I'ipa esega tataumai luwaga 'e
fai'eno suwai, na eno suwaidi mate aniyodi sa
laulau hudo'i.

12 Fuyana yai Hebelu hewalina, gati ba'isana
ena tau paisowa, mate ma'emai. Ama eno suwai 'e
faliba be aniyodi ya liba famahatadi lisimai yai.

13 Be aniyodi sa tubu: Yau agu paisowa E
abi fuyoi, na hidagu sa fakauti.

14 Yo fede Diyosepa ana liba Falu ya fatamali,
be feula deli yai sa leyama. Sapulana ya ibodi yo
ena leli ya li'odi na ya laoma Falu lisina.

15 Falu ya libalau Diyosepa lisina iyen,
Agu eno suwaina, hige gonowana sai haba
aniyona i falibagu. Na wasam egu sa liba mate
yena eno suwai sa dedeidi lisim yai mate,
gonowana aniyodi wa liba famahatadi.

16 Falu alinana Diyosepa ya bui, iyebom,
Hige gonowagu ya ginauli, in moho Yaubada
haba em bui loholohona ya felen.

17 Habahim Falu ya libalau Diyosepa lebena
iye,

Agu eno suwai yai mate Naili ho'owana
bubuna yai E obi'obiyo,

18 fuyana yai bulumakau tinatinabawadi
tubutubu loholohodi faligigi luwaga sa
kepa hasaema ho'owa yai be sa anban hawahawa
pwaludi yai.

19 Mulidi yai bulumakau faligigi luwaga
yagayagadi yo nene heyahayadi hinaga sa

kepa hasaema ho'owa yai. Hola hige bulumakau doha ya itadi Idipi tanohina yai.

²⁰ Yagayagadi heyaheyayadi wa, bulumakau tubutubudi faligigi luwaga sa an fa'ofidi.

²¹ In moho sa an ma'udaidi mulina yai, nenedi hige ti buidi, pa'ana bogadi hige ti iya'iya. Hige gonowana sai i ita lobahidi, mate sa anidi.

Habahim E obiyo.

²² Agu eno suwai hesa doha ite, witi faligigi luwaga E itadi, sa lau idahe. Pa'adi esega yai sa in.

²³ Habahim mulidi yai witi faligigi luwaga hohohoyadi yo kiki'ina wa, yawana ya towa be ya faheyayayadi, mate sa kala mo'a.

²⁴ Witi kiki'ina wa witi laulau idahedi faligigi luwaga wa sa dom fa'ofidi.

Nesu tau-ita'ita E falibadi, in moho hige sai gonowana i liba famahata lisigu yai.

²⁵ Habahim Diyosepa ya libalau Fallo lebena iyen,

Am eno suwaidi mate esega yo gonogonowadi. Yaubada somo haba ya ginauli mate ya famahata lebem yai.

²⁶ Bulumakau tubutubudi faligigi luwaga aniyona mate bolima faligigi luwaga, yo hinaga witi kuludi la'adi loholohodi faligigi luwaga; aniyodi gonogonowadi.

²⁷ Bulumakau golegoledi faligigi luwaga muli yai sa kepama aniyona mate bolima faligigi luwaga, yo witi kuludi la'adi heyaheyayadi yawana gigibwalina ya gabudi aniyona mate

bolima faligigi luwaga: Aniyona mate haba bolima faligigi luwaga galamo wesawesasa.

²⁸ Somo E fafalibam te haba ya tubu pa'ana Yaubada somo haba ya ginauli, mate ya famahata lisim yai.

²⁹ Mahula la'ila'i haba ai Idipi tanohina bolima faligigi luwaga.

³⁰ In moho ai muli haba galamo wesawesasa bolima faligigi luwaga. Haba mahula Idipi yai sa nuwa fuiyen, na galamo wesawesasa haba nu'una ya faheyaya.

³¹ Mahula nu'una haba sa nuwa fuiyen, pa'ana galamo wesawesasa muli yai ya laolaoma mate haba ya heyaya wananaha.

³² Ba'isa! Eno suwai nene luwaga wa abidi, mata pa'ana mate Yaubada ha'a ya nuwatuhu fatoha nonohai, be ibege walolona haba ya ginauli.

³³ Be um Falo, bena dogu nuwanuwatuhuna yo sibasibana wa yo'oi be wa tole be Idipi tanohina ya tanuwagai.

³⁴ Bena tanohi tau ita watanidi wa fa'obiyodi haba mahula bolima faligigi luwaga ganahewadi yai na Idipi sa lau gabu mate hesa - hesa ena pei faligigi yai mate ai ganahewadi nimagogo esega haba kin sa felen ya famala doha edi takesi.

³⁵ Kin Falo ena gigibwali yai, mahula bolimandi matada yai, kalahena mahudo'ina bena sa tano gogoidi be sa toledi siti yai, adi an'an.

³⁶ Kalahe te bena gwalaidi nu'u te ana. Haba galamo wesawesasa bolima faligigi luwaga ai Idipi mate fapaisowadi, be ibege galamo wesawesasa

nu'u i faheyaya.

Diyosepa ya Famala Idipi edi Gawana
Aba Fatubu 41:37-42, 45-51, 53-57

³⁷ Nuwatuhu ni, Falo yo ena tau paisowa
 la'ila'idi mahudo'idi sa fanuha.

³⁸ Yo fede Falo ya fati'oidi iyebom,
 Haba taumoho hesa te yo'oi doha Diyosepa.
 Taumohona bena Yaubada Yaluwana lisina yai.

³⁹ Habahim Falo ya libalau Diyosepa lebena
 iyen,

Fuyana Yaubada ginaulidi te ya fa'itam, hige
 sai hesa nuwanuwatuhuna yo sibasibana doha
 um.

⁴⁰ Um haba egu luma loholohona wa
 ita watan, yo egu dodoga mahudo'idi haba em
 nuwatuhu sa lau watanidi. Aba ta'ai fa'atitina
 debana yai yau haba E la'i, habahim um.

⁴¹ Yo fede Falo ya libalau Diyosepa lisina iyen,
 Yau aho te, E tolem tau ita'ita wata be Idipi
 tanohina mahudo'ina wa ita watan.

⁴² Habahim Falo ana nimakau nima gigena yai
 ya kamfahi na ya tole Diyosepa nimana gigena
 yai. Luhululu loholohona sa ginauli lisina yai ya
 faleli yo gadogado gole yai sa ginauli ya fagadoi.

⁴⁵ Diyosepa hesana Falo ya tole,
 Safenata Paneya na Potifela natuna Asenata ya
 felen ya fai. Potifela mate in Idipi yaubadana edi

tau an'antalam On Nu'una yai. Yo fede
Diyosepa Idipi nu'una mahudo'ina ya ita watan.*

⁴⁶ Fuyana Diyosepa ena boliman 30 mate, ya
paisowa fatubu Idipi edi Kin Falo, enehena.

Habahim Diyosepa Falo ya lau afulen na ya lau
Idipi nu'una mahudo'ina ya ita.

⁴⁷ Mahula, boliman faligigi luwaga.

⁴⁸ Idipi yai, mahula bolima faligigi luwaga
ganahe wadi yai, kalahe mahudo'ina Diyosepa ya
tano gogoidi. Tefa hesa - hesa yai, kalahe sa uma
mate hinaga ya pei gogonidi siti hesa - hesa yai.

⁴⁹ Diyosepa kalahe boluna ya pei gogonidi, doha
gabogabo gelegeledi; sa ouli wananaha, be fatili
ya fatautau.

⁵⁰ Hola galamo wesawesasa bolimanna hige i
fatubu na, Diyosepa nanatuna tatau luwaga,
lahuna Asenata ya yosidi. Tine'euna tamana
mate Potifela, Idipi edi yaubada hudo'i On
nu'una yai, edi tau antalam hesa.

⁵¹ Tau tuwaha hesana ya tole Manase na iyen,
Pa'ana Yaubada ya ginauligu be egu pilipili
ou'ouli yo tamagu ana boga mahudo'idi E
nuwa fuiyedi.

⁵³ Mahula Idipi yai bolima faligigi luwaga ya ofi,

⁵⁴ na galamo wesawesasa bolima faligigi luwaga
ana fuya, doha ha'a Diyosepa ya libaen. Nu'u
hahaisa yai galamo wesawesasa. In moho, Idipi
nu'una yai dodoga mahudo'idi mate, adi sa soi.

---

* **41:45** Potifela mate dogo hesa, na Potifa mate Diyosepa ena
ba'isa. Buka haisa yai sa uli: *Heliyopolisi taonna* aniyona mate
Maihala Nu'una. Hesana hesa mate On. Siti hesa na dodogadi mate
maihala sa tabataba ohuwen.

⁵⁵ Fuyanna Idipi mahudo'ina sa fatubu galamo wesawesasa amnana sa abi, dodoga kalahe sa an'eta Falo lisina yai. Habahim Falo Idipi mahudo'idi ya falibadi iyen,

Au lau Diyosepa lisina, somo ya falibamiu, au lau watan.

⁵⁶ Fuyana galamo wesawesasa nu'u mahudo'ina ya nuhuli, Diyosepa kalahe lumadi ya so'edi be kalahe ya une'une'edi Idipi dodogadi lisidi yai.

⁵⁷ Yo fede, nu'u mahudo'idi dodogadi sa laoma Idipi be witi sa unedi Diyosepa lebena yai.

42

Diyosepa Haidana sa Lau Idipi

Aba Fatubu 42:1-10

¹ Witi, Idipi yai wasana Iyakobo ya atahiyen be nanatuna ya falibadi iyen,*

Sidohana be ami famata kinokino?

² Wasa E atahiyen mate witi Idipi yai. Au hasai be ada au une. Do'ata guliyam ya kamfunuhida.

³ Habahim Diyosepa haidana safuhudohudo'i sa hasai be witi sa unedi Idipi yai.

⁴ In moho Diyosepa tasina Beniyamin, Iyakobo ya oihalaen, pa'ana tamana ya 'wasabu ibe heyaya i lobahi.

---

* **42:1** Kalahe Idipi yai nuwana mate witi na tumana nenedi doha laisi. Ma pitapitalidi, gonowana witi tumadi sa ota fuya lofalofa.

⁵ Be witi tau une'une haisa sa laulau mate,
Iyakobo nanatuna maidadi pa'ana galamo
wesawesasa Kanana nu'una yai hinaga.†

⁶ Fuyana tanohina yai Diyosepa ya gawana,
kalahe ya une'une'edi dodoga lisidi yai. Be
fuyana haidana sa mahano, sa dulu lidi tanohi
yai.

⁷ Maihalana yai haidana ya ita lobahidi, in moho
bena haga in fali alina be ya fati'o sagasagali lisidi
yai. Iyen,

Somo yai ami laoma?

Alinana sa fafuyo tiyen,

Kanana nu'una yai 'e laoma, bena kalahe 'e
une.

⁸ Haidana ya ita lobahidi, na iti hige in ti
ita lobahi.

⁹ Habahim ya eno suwaiyedi wa, ya
nuwatuhidi be ya falibadi iyebom,

Umi tau ita sipo! Ami laoma ema nu'u ena
belubelu ami mainenei.

¹⁰ Alinana sa bui tiyen,

Ema ba'isa, hige'e. Ai em tau paisowa, 'e
laoma witi 'e une.

²¹ Hesa - hesa ya libalau hidana lisina iyen,

Dudulaina mate hidada debana yai heyaya
te fahoina. Ena kamkamna te ita, fuyanna in
pulu yai na ya an'etaida bena te saguhi, in
moho hige ta mode'en. Debana yai sa toleda
deli yai lahai faihona.

---

† 42:5 *Iyakobo* hesana hesa mate *Isalaela*.

²² Leubena iyen,

Ha'a E falibamiu yawa, “Tabu heyaya au ginauli gwama ni ai lebena. In moho hige au mode! Aho ite haba 'wasinana giluna te bahei.”

²³ Iti hige ti siba mate alinadi Diyosepa ya sibai, pa'ana fuyanna ya fafalibadi mate doga hesa ya buibui'i lisidi yai.

45

Diyosepa ya Liba Famahata Fuyoi

Aba Fatubu 45:4-11, 25-28

⁴ Habahim Diyosepa haidana ya falibadi iyen, Au sigima!

Maihalana yai sa sigilau iyen,

Yau hidamiu Diyosepa! Logegu, ami une'une afulegu Idipi lisidi yai.

⁵ Yo hinaga iyen,

Aho te, tabu au nuwa heyaya yo au manabala fuyoimiu pa'ana ami une'une'egu amaite'i. Aniyona mate bena dodoga E fofu fahidi be Yaubada ya dui bwa'iyeguma amaite'i.

⁶ Galamo wesawesasa bolimanna fafaluwagana nu'u yai te, na faligigi hola otadi mate ibege tanohi giyalina, uma yo lau gabu.

⁷ In moho Yaubada ya dui bwa'iyeguma bena E fofomiu, E abi famwahulimiu yo bena laulauwewemiu E gwalaidi, be sa mwahumwahuli ai tano'ubu.

⁸ Logena Yaubada ya duiguma amaite'i. Hige umi au duiguma. Ya tolegu doha Falo tamana, ena luma mahudo'ina E tanuwagai yo Idipi mahudo'ina tau ita watanina.

⁹ Do'ata te, feula au fuyo tamada lebena be au faliba auwen, “Natum Diyosepa alinana doha ite: GUYAU ha'a ya tole Idipi mahudo'ina tau ita watanina. Be u lidi lisina. Tabu u fadagege!”

¹⁰ “Haba ai fadidina wa gogo, Gosen nu'una yai:

nanatum yo afa waham,
em yosiyosi - sipi, gouti,
bulumakau yo
somo mahudo'idi lisim yai.

¹¹ “Ainiya haba ya ita watanim, pa'ana galamo wesawesasa bolima faligigi hola otadi. Yena hige'e, um yo am boga mahudo'idi ibege emi gogo.”

²⁵ Yo fede Idipi sa lau afulen na sa fuyo tamadi Iyakobo lebena Kanana tanohina yai.

²⁶ Sa faliba tiyen,

Diyosepa ma mwahumwahulina! In mate Idipi mahudo'ina ya ita watan.

Iyakobo ya tauhiti; hige i kawawananaha'edi.

²⁷ In moho fuyanna Diyosepa somo ya falibadi mahudo'ina sa dedei lisina yai yo aba husahusa Diyosepa ya fatamalidi bena haba ai lisidi sa husai fafuyo ya itadi, nuwana ya talu.

²⁸ Be Iyakobo iyen,

Matabahim E kawawananaha! Natugu
Diyosepa hola ya mwahumwahuli. Matagu ma
lauauna haba E lau E ita.

46

Iyakobo ya lau Idipi

Aba Fatubu 46:1-7

¹ Yo fede Iyakobo ena somo mahudo'idi ya
fa'aulahadi, na fuyanna ya mahano Belesiba yai,
antalam ya ginaulidi tamana Isako, ena
Yaubada lisina yai.

² Na i'ipana Yaubada ya libalau lisina tautau
yai, iyen,
Iyakobo! Iyakobo!

Alinana ya bui iyen,
Ho, yau ite.

³ Yaubada Iyen,

Yau, Tamam ena Yaubada. Tabu u 'wasabu, u
hasai Idipi, ainiya haba yau E ginaulim be wa
famala nu'u la'ila'i.

⁴ Haba E lau watanim be te hasai Idipi, na
haba E fafuyom hinaga. Em fuya pe'i yai,
Diyosepa haba nimana yai matam ya
kamtoudi.

⁵ Habahim Iyakobo Belesiba nu'una ya
lau afulen be nanatuna tatau sa lawen, yo
lalahudi maidadi nanatudi kikiluka mate telela
Falo ya fatamalidi amainiya sa awa. ⁶ Edi
yosiyosi yo edi ginauli Kanana yai sa abidi mate
hinaga sa lawedi. Na Iyakobo yo laulauwewena
mahudo'idi sa lau Idipi:

7 Nanatuna tatau,
 afa wahana tatau,
 nanatuna wawahin,
 afa wahana wawahin yo
 nanatuna mahudo'idi
 ya lawedi.

Iyakobo Ma'ana Boga sa Lau Idipi

Aba Fatubu 46:28-30

28 Habahim, Iyakobo mate, Diuda ya
 dui bwa'iyen ya lau Diyosepa lebena be Gosen
 eda'edana bena ya fatalaha. Na fuyanna sa
 mahanoma Gosen nu'una yai,

29 Diyosepa ena saliyoti sa nonohai be ya lau
 tamana ya failobahi Gosen yai. Maihalana yai
 tamana ya ita mate, ya safu na ya tan lolalofa.

30 Iyakobo ya libalau Diyosepa lebena iyen,
 Matabahim gonowana E pe'i, pa'ana hola ma
 mwahumwahulim, E itam.

47

Iyakobo ena An'eta Ofi'ofina

Aba Fatubu 47:27-31

27 Isalaela mahudo'idi sa miya Idipi yai Gosen
 nu'una yai, amainiya sa fagogo yo nanatudi sa
 ouli.

28 Iyakobo* ya miya Idipi yai bolima 17, na ena
 bolima la'ina mate 147.

29 Ena pe'i fuyana ya hanahanauma, natuna
 Diyosepa ya faliba, iyen,

Nimam ai gasagu solasoladi u tole, na u
 angwala mate, ibege ai Idipi u bo'usaigu.

---

* **47:28** *Iyakobo yo Isalaela mate doga esega, in moho hesana
 luwaga.*

³⁰ Egu fanuha bena afa tamagu edi aba
bo'usaidi ainiya wa bo'usaigu; Idipi i otawa na au
lawegu somo yai edi aba toledi.

Alinana Diyosepa ya fafuyo, iyen,
Somo wa falibagu haba E lau watan.

Iyakobo iyen,
U angwala mate, haba wa lau-watan.

³¹ Be Diyosepa ya angwala, na Iyakobo, ena aba
eno'eno yai GUYAU ya fadebasae.

48

Manase yo Ifelaim

Aba Fatubu 48:1-6, 13-21

¹ Fuya fisa mulidi yai, Diyosepa ena sa liba
tiyen,
Tamam ya asiyebo.

Yo fede nanatuna tatau Manase, yo Ifelaim
maidana sa lau.

² Iyakobo sa faliba tiyen,
Natam Diyosepa ya laoma lisim.

Yo fede ya fa'adidili fuyoi be ya ta'ai ena aba
eno yai.*

³ Iyakobo ya libalau Diyosepa lebena iyen,

---

* **48:2** GUYAU mate, *Iyakobo hesana hesa ya tole hinaga: be ai muli, hesa luwaga ya fapaisowaidi: Iyakobo yo Isalaela. (Aba Fatubu 32:28)*

Lusi nu'una yai Yaubada Hewa Wananaha
yai ya taumahata lebegu yai Kanana tanohina
yai be amainiya ena faloholoho ya felegu,

⁴ na ya falibagu iyen, “Nanatum boludi haba
E felem, na am hiti mulita haba sa famala
boga yalayalaga. Yo tanohina haba E duwai
wahawaham mulim yai edi tanohi ota'ota fahina.”

⁵ Lahaina yai, hola hige ya laowa Idipi na
nanatum luwaga tatau, Ifelaim yo Manase ha'a
sa tubu haba ai'egu; doha nanatugu tatau
Leubena yo Simiyon.

⁶ Yena nanatum hahaisa sa tubu mulidi yai,
mate um enehem; Na ai muli tanohina sa soiyen
mate Ifelaim yo Manase ai hesadi haba nanatum
hahaisa edi tefa sa feledi.

¹³ Diyosepa ya abilau wawaya luwaga nimadi
yai, Ifelaim ya sana lau Iyakobo seuseulina yai,
na Manase ya sana lau Iyakobo sibana yai,
habahim ya lawedi tamana fadidina yai.

¹⁴ In moho Isalaela nimana ya lau fabaladi be
sibana yai ya abilau tau mulita Ifelaim
boluboluna yai, na seuseulina yai ya abilau tau
tuwaha Manase boluboluna yai.

¹⁵ Habahim ena faloholoho Diyosepa ya felen
na iyen,[†]

Haba Yaubada, In logenana beyabeyana
afa tamagu Abelaham yo Isako sa
famuli watan,

[†] **48:15** Lausoiso 15 yo 16 yai, Iyakobo ena loholoho ya fele lawen
Efalaim yo Manase lebedi. Iti mate Diyosepa nanatuna luwaga. Yo
fede, fuyana ena loholoho ya feledi, Diyosepa ena loholoho ya felen
hinaga.

Yaubadana, in tau ita watanigu egu mwahuli
mahudo'ina

fuyandi yai ya laoma ee-, lahai te,

¹⁶ aneluna, in ya fofofahigu heyahayaya
mahudo'ina yai,

In, logena, haba ena faloholoho wawaya te
ya feledi.

Haba hesagu yo afa tamagu Abelaham yo Isako
hesadi sa libalibaedi,

yo haba sa tadada ai tano'ubu hewana.

¹⁷ Maihalana yai Diyosepa ya ita mate tamana
sibana ya tole Ifelaim boluboluna yai, be nuwana
ya heyaya; yo fede ya abilau tamana nimana
Ifelaim boluboluna yai, ya tohai na bena ya
tole lawen Manase ai boluboluna.‡

¹⁸ Yo fede, Diyosepa iyen,

Tamagu, Itete tau tuwaha. Ai sibam u abilau
ai boluboluna.

¹⁹ In moho tamana ya 'waiyo'o, be iyen,

E siba, natugu! In hinaga haba ya famala
boga yalayalaga. In moho tasina haba ya la'i,
habahim in, yo wahawahana haba sa tadada.

²⁰ Lahaina yai ena faloholoho ya feledi, iyen,

Ai hesamiu haba Isalaela faloholoho sa
fapaisowa be tiyen: “Haba Yaubada ya
ginaulimiu doha Ifelaim yo Manase.”

---

‡ **48:17** Edi nuwanuwa tuhu yai mate sibana ya hasai wananaha habahim seulina be gwama Iyakobo sibana ya tole boluboluna yai haba loholoho la'ila'ina ya abi. Logena be Diyosepa ya tau hiti fuyanna Iyakobo sibana ya tole tau mulita boluboluna yai.

Yo fede, Ifelaim ya tole bwa'iyen, na Manase muli yai.

²¹ Habahim Iyakobo ya libalau Diyosepa lisina iyen,

Egu fo'o hanahanau haba ya nanau. In moho Yaubada haba ma'em yo ya fafuyom afa tamam edi tanohi.

49

Iyakobo ena Faloholoho Nanatuna Lisidi yai

Aba Fatubu 49:8-12, 33

Diuda

⁸ Diuda, haidam haba sa no'ono'o'em, pa'ana am waiyunu ai gadodi haba wa abi. Haidam haba sa dulu matam yai.

⁹ Um doha laiyon gubugubufwauna. Am mwaiha wa wunui, na wa fuyoma. Wa eno na taum wa lolondi, doha laiyon la'ila'i adi'adidilina, haba sai gonowana ya fanohim?

¹⁰ Tu'e nimam yai, ibege i be'u, e ba'isa ena tu'e, ahena solasoladi yai, ibege hinaga i be'u, ana sigana ee-, ya laoma tanuwagana lebena yo nu'u sa awa abi, mate in ena.*

¹¹ Haba em donki gubugubu fwauna wa au'au'au, ai wain mahinana lohohona yai.

Em leli haba wain yai wa kaisudi, wain nenena doha 'wasina balebalelemnna.

¹² Matam sa kwasina wain nomnomna yai,

---

* **49:10** Diuda laulawena ai ganahewana haba kin sa tubu, ya lidima ee-, Yesu Keliso.

na susu nomnomdi yai be mo'am sa kafu.

³³ Fuyanna Iyakobo nanatuna ya faliba ma'udaiddi ahena ya toledi ena aba eno yai na ya umesi afulen.

Iyakobo Idipi Nu'una yai ya miya bolima 17, na ena bolima la'ina mate 147.

50

*Diyosepa Haidana Nuwadi ya Liba Fa'adidilidi
Aba Fatubu 50:15-26*

¹⁵ Fuyana Diyosepa afa haidana tamadi sa ita mate ya pe'i, be tiyen,

Fuyana somo mahudo'ina lisina yai te ginauli faheyaya, Be bena haba i manabala'eda na i oilibaeda be haba ana hala i abi.

¹⁶ Be wasa tau lawenna sa fatamali lawen Diyosepa lisina be iyen,

Tamam hola hige i pe'i na ya liba, iyen,

¹⁷ “Haidam, Tamam ena Yaubada ena tau paisowa, somo heyayana sa ginauli lisim yai mate edi heyayana u nuwatuhu afulen.”

Diyosepa wasa te ya atahiyen, yo fede ya tan, pa'ana hola hige ti sibai mate, edi heyaya ha'a ya nuwatuhu afulen.

¹⁸ Habahim afa tuwahana sa laoma be sa hoba lidi nuwanuwana yai, na tiyen,

Ai em tau lau fayofayo.

¹⁹ Na Diyosepa ya falibadi iyen,

Tabu au 'wasabu. Yau hige Yaubada.

²⁰ Umi emi nuwatuhu bena ami faheyayagu, in moho Yaubada ya bui be somo aho ite ami

ginauli ya faloholoho be dodoga boludi ya
fofofahidi.

²¹ Be tabu au 'wasabu! Umi yo nanatumiu
haba E ita watanimiu.

Ena liba yai nuwadi ya liba fa'adidilidi yo ya
faliba komakoman'idi.

Diyosepa Idipi yai ya Pe'i

Aba Fatubu 50:22-26

²² Diyosepa yo tamana ana boga mahudo'ina sa
miya Idipi yai. Ena bolima 110 na ya pe'i.

²³ Yo Ifelaim nanatuna hiti fafaihonana ya ita.
Yo Manase natuna taumoho Makili nanatuna sa
tubu sa toledi Diyosepa ahe pa'ana yai ya itadi
hinaga.

²⁴ Habahim Diyosepa haidana ya falibadi iyen,
Haba E pe'i. Yaubada haba ya
nuwatuhuimiu be nu'u yai te ya foyahimiu,
ami lau tanohi ya liba fasunuma'en, Abelaham,
Isako yo Iyakobo lisidi yai ainiya.

²⁵ Habahim Diyosepa ya liba be Isalaela
nanatuna sa angwala tiyen,

Yaubada haba ya saguhimiu, be siyadagu
nu'u yai te ami baheidi.

²⁶ Diyosepa ena bolima oulina 110 habahim ya
pe'i. Sa fama'i Idipi yai, na lati yai sa husan.

Buka Tabuna Tefadi
Mark, Acts, and selected excerpts of the Old
Testament in the Buhutu language of Papua New
Guinea

Buk Baibel long tokples Buhutu long Niugini

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buhutu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-10-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 12 Dec 2025

b1271b11-d020-530e-9a26-058206609fc0